

RINGERIKE.

1833-34

RVE

10/10/10

RINGERIKE

1933-34

UTGITT AV

RINGERIKES UNGDOMSLAG

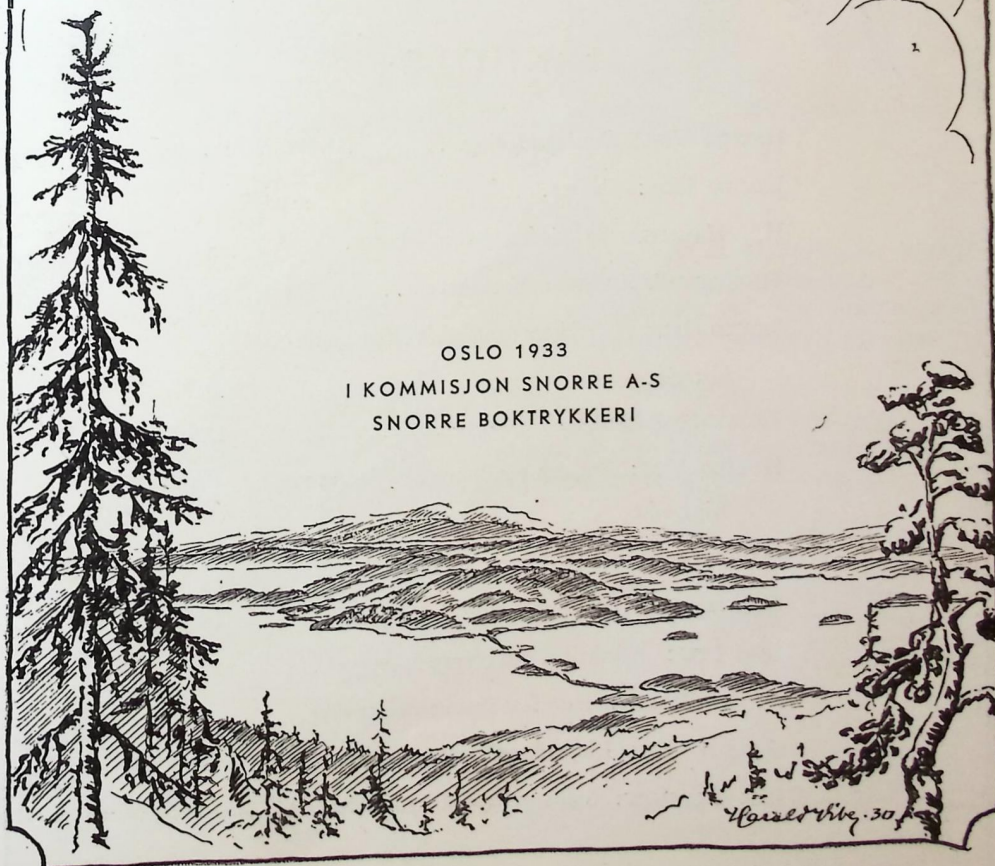
VED

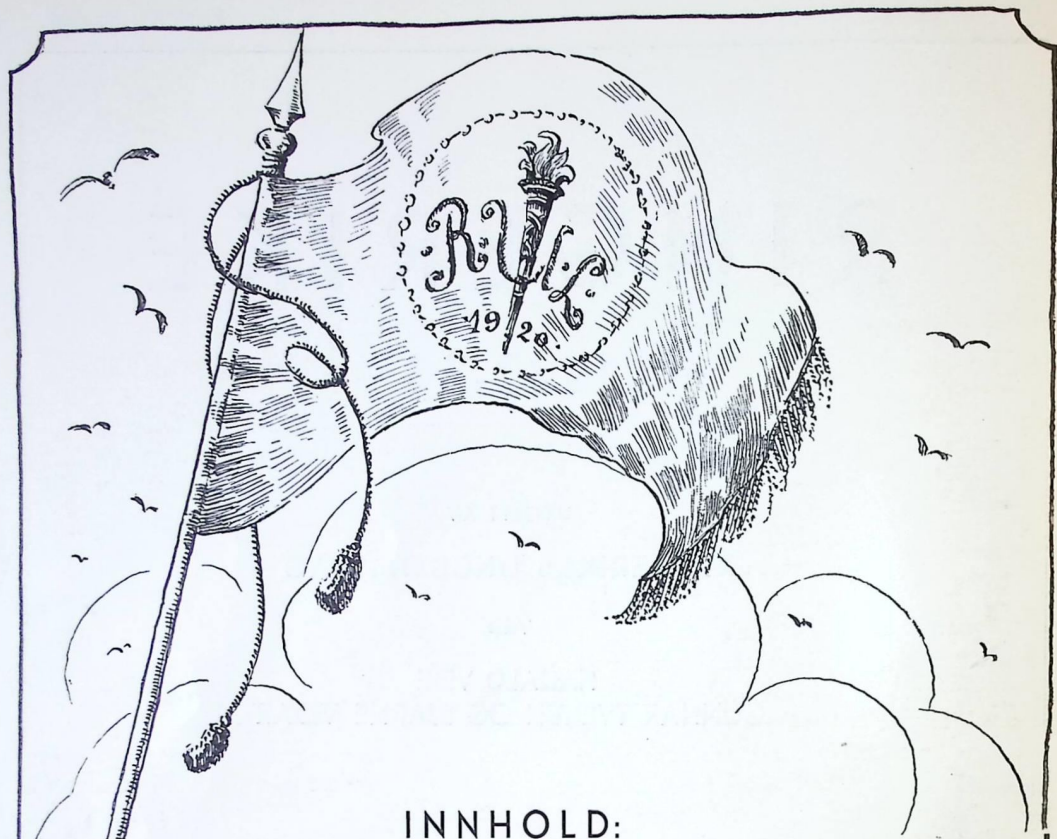
HARALD VIBE

GUNNAR TVEITEN OG BJARNE VIDAR

OSLO 1933

I KOMMISSJON SNORRE A-S
SNORRE BOKTRYKKERI

INNHold:

HARALD VIBE: Omslagstegning.	Utsikt fra Ask.	
JØRGEN MOE: Ønsket.	Side	3
H. J. HAMMER: En middelalderlig kirkefløi.	„	4
THORVALD E. SOLBERG: Krokskauen	„	6
SIGURD GRIEG: Trekk av Ringerikes eldste kultur- historie.	„	7
THORVALD E. SOLBERG: Harefot	„	11
HARALD VIBE: Fra den gamle bygningskultur på Ringerike.	„	15
ELLING M. SOLHEIM: Vårnatt på Holleia	„	17
GUNNAR TVEITEN: Kand. filos Anton Hafnor.	„	18
LARS LYSE: Askekallen ved bryggerhusveggen	„	20
ERLING BJØRKE: Hønefoss-Bruene i eldre tid	„	21
HARALD VIBE: Ringerikes Museum	„	27
ELSE THAULOW: Solnedgang ved Tyrifjorden	„	28

Utsikt over Tyriffjord med Frøgrøya.

Karl Vilhelm 31

Ønsket

Jeg Bækkens Sølvrove vilde være,
 Der glider hist bag Popelgangen klar
 Jeg Blomstens Billed stjal og med mig bar
 I Løn, indtil hun kom den Evig kjære.

Naar da hun Svæved let hen til min Brød
 Og hendes Aasyn i mit Speil sig gynged
 En Krands jeg om de rige Lokker slynged
 Og bæved så i navnløs Salighed.

Hiin Vaarens hvide Skye jeg vilde være
 Hvor lystig skar jeg Ætherbølgen saa
 Indtil jeg standsed hist paa Østens Blaa
 For Morgenens Hilsen hende at frembære.

Saa maled jeg med al min Længsels Glød
 Min Elskovs Rosenblade flammerøde
 Med Smil da hendes Blik dem vilde møde —
 — Som Glædestaarer sank jeg i min Død.

Hiint gamle Abildtræ jeg vilde være
 Hvorunder hendes bløde Mosbænk staa
 Min Blomst jeg dryssed ned i hendes Haar
 Den rødlig matte og den Lillieskjære.

Naar Maanens Straaler faldt på Bladet hang*)
 Og bævende sig brød i hendes Oie
 Da suste jeg med Svanen i det Hoie
 Og vifted ned min Vemods ømme Sang.

Jørg. Moe.

*) Det står „Bladet hang“ —, men det skal vel være
 Bladets Hang eller Blade-Hang.
 Han har nok selv vært misfornøid eller uviss med

et eller annet i den strofen — se det spørretegnet
 han har satt inn:

En middelalderlig kirkefløi.

Fra Norderhov prestegård.

Av rektor ved Ringerikes høiere skole H. J. Hammer.

På Norderhov prestegård ligger idyllisk bak høie trær en vakker gammel bygning. Den er to-etages, i våre dager rødmalt og brukes som drengestue. Huset ansees for å være et av de eldste på Ringerike, og i all fall skriver sikkert kjelleren med sine hvelv sig fra middelalderen, hvorfor den som det meste middelalderlige settes i forbindelse med munkene og kalles munkekjelleren.

På taket av denne bygning stod der en større værfloei, men som det i almindelighet går med slike, har de fleste ikke sett større på den, og ingen har tenkt videre over hvad det var for en tingest.

Norderhov prestegård er et meget besøkt sted. En utrolig mengde mennesker passerer her forbi i bil, mange går også av og skal se på de stakars mumier i kirken og den apokryfe svenskestue. Men den gamle fløi har fått stå uantastet av læg og lærd, inntil min hustru som er meget langsynt en dag gjorde mig opmerksom på den.

På foranstaltning av Fortidsminnesmerkeforeningens Ringeriksavdeling blev den tatt ned og sendt til undersøkelse av antikvar Bugge.

Som det vil være kjent for de fleste har man i de senere år i bygder nær ved gjort merkelige fund av lignende fløier: Heggenfløien og Tingelstadfløien. Den første hørte til de store samlinger hos dr. Thaulow i Hole, men har efter professor A. W. Brøgers mening tidligere stått på Heggen kirke i Modum. Den annen hører ennu hjemme på den gamle Tingelstad kirke ved Hadelands museum.

Begge disse praktfulle forgylte bronsefløier er meget gamle. Heggenfløien settes nærmere år 1000 enn 1050, Tingelstadfløien til midten eller siste halvdel av 1000-tallet.

Heggenfløien hører til den stil som almindelig nu kalles Ringeriksstilen og hvis mest kjente eksempel er Dynnastenen i Historisk Museum, derimot er ornamentikken i Tingelstadfløien avgjort kristelig.

Til disse to enestående praktstykker fra meget gammel tid slutter sig nu den yngre *Norderhovsfløi* som en verdig tredjemann. Visstnok er

den av grovere art og ikke så godt bevart, men Bugge erklærer efter en foreløbig undersøkelse at den er av stor interesse.

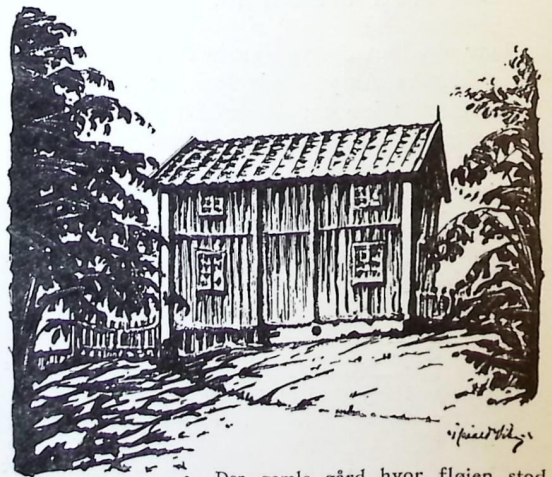
Av hans øvrige uttalelser kan her nevnes at fløien er av bronse med spor av forgylning. Hullelene tyder på at platen har vært dekket av beslag av en eller annen slags. Ornamentikken med sine bladranker tyder på tiden 1250—1350. Men hvad der ikke er av minst interesse er at han mener å ha funnet en gjengivelse av St. Halvard med møllestenen på fløien.

Dyrehodet må rimeligvis opfattes som av en bukk, men også i dette tilfelle må man avvente en fagmanns uttalelse.

At fløiens bestemmelse ikke har vært å stå på den nuværende plass må være en klar sak. Både er den eldre enn den nuværende trebygning, og selv om huset har vært gjevt nok og i vår tid ansees som en perle av gammel bygningskunst, er det dog klart at ingen vilde finne på å sette et slikt kostelig arbeide her.

Når de to andre fløier kommer fra kirker, er det rimelig at også denne har stått på et kirketårn, og det nærliggende er da å tenke på Norderhov kirke på den annen side av veien.

Spørsmålet blir da når man kan tenke sig at fløien er kommet til kirken og videre når den er blitt flyttet til prestegården.

Den gamle gård hvor fløien stod.

At den ikke er laget som tårnfløi må man ha rett til å tro når man sammenligner den med de eldre fløier og ser hvilket resultat undersøkel-sene er kommet til ved dem. Uten å gå i detalj, skal jeg minne om Brøggers opfatning at en slik fløi kan ha vært en høvdings kamp-merke, kan ha stått som dragehode på et skib og endelig være gått over i kirkelig bruk som prosesjonsfane, inntil endelig kanskje reforma-sjonen har brakt den op i tårnet.

Selv om vi har vanskelig for å tenke oss Norderhovfløien i en merkesmanns hånd, så er der dog all rimelighet for at den kan ha stått i stavnen på et langskib.

I Fortidsminnesmerkeforeningens årbok 1905 hevder Schirmer at skikken med dragehoder på skib kan følges langt ned i det 13. århundre, idet de selvfølgelig har skiftet karakter og stil etter tiden. Og da det er bekjent nok at geist-lighet og kirke, aller minst i middelalderen, stod fremmed for kamp og krig, vil det ikke være underlig om et kampskib seilet under St. Halvards vern. Tvertimot kan vi fra Norderhovs-fløiens tid peke på, at Håkon Håkonsøn hadde sitt praktfulle skib Marisuden, som altså har hatt Vor Frue som særlig beskytter, hvis bil-lede meget godt kan tenkes anbragt i stavnen. Vi vet i all fall efter sagaen at det var prydet med forgylt hode. Til Skottland drog Håkon endog på Kristsåden som knapt har vært min-dre stolt.

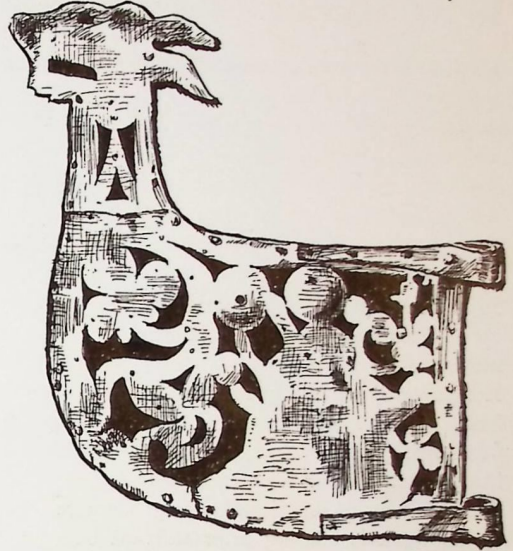
Men billedlige fremstillinger viser at disse ho-der har vært i stil med de fundne fløier, ja en *lysestake* fra *Urnes kirke* i form av et lang-skib viser en påfallende likhet med *Norderhov-fløien*.

Det er mig under disse omstendigheter for fristende å benytte mig av min lægmannsstilling og la fantasien få løpe litt løpsk.

Vi har her på Ringerike en gård som har be-vert en egen nimbus fra en stor tid. Det er Tandberg, gården med Stavhellas gravhauger, med runestener fra flere tidsaldre, med forsvun-den kirke, med sagn om bygninger og under-jordiske ganger.

Nettop i siste del av 13. århundre nådde Thornbergætten sin største makt, er beslektet med kongehuset og inntar viktige stillinger. Den mest kjente mann Alv Erlingsøn kaller sig baro de monte spinac. Dog trekkes ættens interesser fra Tandberg da den får len i Borgersyssel, hvor hr. Olav residerer som jarl.

Om hans far Erling Alvson vet vi at han fulgte kong Håkon på Vesterhavstoget. Har vi så ikke lov til å fantasere litt om hans skib med det gylne merke med St. Halvard som siden blir gitt til kirken på Tanberg?

Dyrehodet.

Men ætten var sjelden heroppe og Alv falt fra sin høie stilling. Kongen eller kongelige kapellgeistlighet får Tanberg, og alt i 1304 skild-res kapellet som vel har vært en stavkirke, som forfallent, og skal ikke brukes mere.

Da kan Halvardsmerket med andre kostbar-heter være vandret til Norderhovskirken et par hundre meter borte.

Denne gjetning tror jeg i all fall vil tiltale oss på Ringerike.

Det står så tilbake å se om der skulde fin-nes nogen ledetråd som kan vise hvordan fløien er kommet fra kirken til prestegården.

Ett er sikkert. Ved utvidelsen og den såkalte restaurasjon av Norderhov og Haug kirker er ikke fløien blitt flyttet. En av de menn som da var oppe ved spirene, Karl Freitag, lever enda, og erklærer at den ikke blev tatt ned den gang. Han er en kjenner av det gamle Ringe-rike og hevder sammen med andre, at den stod den gang på Munkestuen.

Det rimelige er derfor å tro, at da tårnet i 1622 blev ombygget eller påbygget, blev den gamle middelaldersfløi tatt vekk. Det nevnte

årstall finnes nemlig på det store jernkors på tårnet, men selv om floien fremdeles skulde fått plass der oppe, må vel flytningen være skjedd i 1723, da sogneprest Daniel Ramus — Jonas og Annas sønn — som eier av kirken lot tårnet reparere og gi dets nuværende skikkelse. For øvrig nevnes aldri floien i forbindelse med

kirken inventar, og enhver tradisjon om den later til å være utdød.

Sannsynligheten taler altså for at floien siden 1622 har stått på den gamle prestegårds tak, hvorfra presten borte i den nye kunde studere vær og vind.

H. J. Hammer.

Krokskauen.

Sus i svarte graner op i himlen
og en liten bekk som heter „Lomma“
mellem stein og ur.
Kongler står og soper rundt i stjernevrimlen
kaster frø på tersklen til Vor Herres hagadør.
Vårmånesigd på hall og skeive
klipper granekroner i en trøllvendt ås
det mørkner på et fjøs-nåv langt dernere
og ku og kvie står og ørter stillt på bås
Men stuten står og stimer frem mot sommer'n
mot saftig lusehatt i skogehall
og Langbru-gampen står og urotimes
mot starrgrass-kjervet
under Ørsjøvall.

Kjære dig — å er det vel for vøller
som ligger der så skuggestilt og ødt
og tolkforladte støtt
å — det er nok Mattis-plassen det, dom kalder
mellem lau og køller utmed der er huldra født
Trehørningsjø'n med bratte strander
huldra går og meiter der med stang og taum
der ramler tore-slått på hare tampen
og haugafolk fra Rethelkampen
bur der støtt —
Det suser og det knepper så i skauen
det brenner blålys over hengemyr
og alle gamle, morkne stubber
står med måså-skimmer
som i eventyr —

Gamle Gyrihaug i månenetter!
gamle Lulivøll med jeit og krøtter
vekker hjem mot solefall.
Hauk fra seterjenter som mot helgeleite
Blåser lur og svinger sig i leik og dansetrall
Ringeriksbygder! — Innlandssjøer!
ligger stilt og drømmer under åsens fot
Mariakirkens klokker kan du høre
midnatts-leite ringer frelsebot,
fjernt imot..
sommerdagen flør og dagen render
i Krokkleiv-skaret over to som står
med munn mot munn og sol i sine hender
og livets groleik
over unge år.

Thorvald E. Solberg.

Trekk av Ringerikes eldste kulturhistorie.

Bråten- og Veien-funnene.

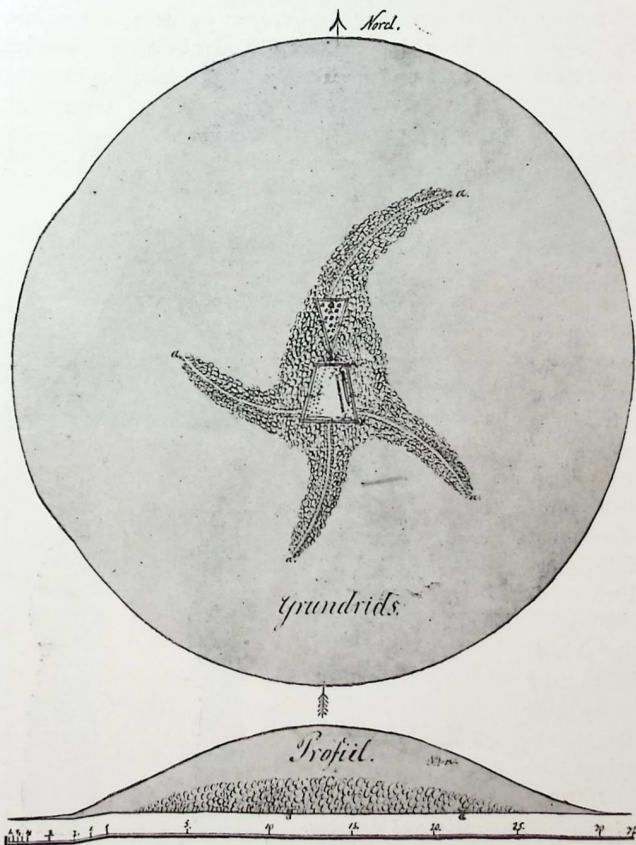
Av Dr. Sigurd Grieg.

Interessen for Norges oldtid er i de senere år i sterk vekst, særlig da på landsbygden. Det er jo også naturlig at bøndene som i sitt daglige virke stadig støter på oldtidens minner, og som ved sitt arbeide er så sterkt knyttet til jorden, må få interesse for disse vårt lands første innbyggere. Helleristningen i berget, stenøksten som finnes på jordet, gullringen som blir sittende på ploegen, foruten de tallrike gravfund, som gjøres tilfeldig, under åkerarbeide, kaller umiddelbart på interessen hos den enkelte. Uvilkårlig spør man hvor gammelt er alt dette, når kom de første innbyggere til Norge og når blev jorden først ryddet på min gård?

På alle disse spørsmål må arkeologene søke

å gi svar, og uten store serier av oldsaker og gravfund, nytter det lite å prøve på det. Derfor er det at norske oldforskere gjennom mere enn 100 år har søkt å samle alle oldfund fra Norges jord i centrale museer. Dette er ikke bare skjedd for at sakene skal være sikkert opbevart og utstillet for det store publikum, men også for at oldfundene skal tjene forskningen og gi bidrag til historien om de menn som grunnla vårt lands kultur.

Det var ut fra denne trang til å skaffe øket kjennskap til Norges eldste kulturhistorie at professor *Oluf Rygh* i 1870 og 1875 foretok omfattende utgravninger i det store gravfeltet på Bråten og Veiens grunn i Norderhov. Alt i 1847

Kart over gravfeltet.

hadde Fortidsminnesmerkeforeningen latt gravfeltet opmåle, og det viste sig da at det bestod av 144 gravhauger (se kartet).

Interessen for gravhaugene var sterk gjennom hele det 19. århundre. I norsk oldforsknings historie kan man gjerne kalle det 19. århundre for *gravhaugperioden*, mens vi idag fortrinnsvis foretar undersøkelser av oldtidsminner som den gang blev forsømt, nemlig boplasser, helleristninger og jernalderens gårdsanlegg. De store utgravninger av gravhauger, som blev foretatt i det 19. århundre, særlig da av en enkelt mann, antikvar *N. Nicolaysen*, har imidlertid bragt til veie et betydelig materiale som er av stor verdi, ikke bare for utforskningen av gravskikk, våben og draktutstyr, men også som grunnlag for studiet av bosetningens historie og til belysning av levesett og samfunnsforhold, handels- og kulturforbindelser.

Av det store gravfelt på Bråten og Veiens grunn undersøkte professor *Oluף Rygh* 87 gravhauger som alle inneholdt begravelser med *ubrent lik*. De brente ben var forholdsvis sjeldent strødd ut over haugens bunn, oftest var de samlet i en hop og rensert før nedlegningen i haugen. Nogen ganger fantes begravelsen i en fordypning i haugens bunn, og da var de brente ben blandet med kull og aske. Undertiden var de brente ben samlet i et trekar, og i de våbengraver hvori det fantes skjoldbuler, dekket disse over benhopene. Som dekke over begravelsen var det ofte anvendt stener. I tre av haugene fantes små gravkamre, som var dannet av fire heller reist på kant med en femte sten som overligger.

Nylig har konservator *Bjorn Hougen* gitt en oversikt over Øst-Norge i Romertiden. Det fremgår av hans undersøkelser at av gravene fra Bråten og Veien må ca. 10 skrive sig fra eldre romertid, det vil si fra Kristi fødsels tid til omkring 200 efter Kr. Flere av gravene inneholdt således våben og tre av disse bør henføres til eldre romersk tid. Det ene av disse fund som blev gjort ved *Ryghs* utgravning i 1870, består av en skjoldbule av jern og en liten spydspiss med mothaker (fig. 1). Fundet blev gjort i haug nr. 48 og de brente ben lå under skjoldbulen. Et lignende fund blev gjort i 1875 i haug nr. 9, men i dette fund er begge spydspissene av samme form. I andre graver fantes bronsepenner, som er særlig gode kronologiske „følere“, fordi smykker som bekjent er sterkt avhengig av motens luner, og på grunnlag av disse,

likesom på grunnlag av våbenformene, kan det sies at gravplassen på Bråten og Veien er anlagt omkring år 100 efter Kr. Andre fund viser at begravelsene der er fortsatt ned i folkevandringstiden, 400—600 efter Kr.

Hougen fremhever at det rikere utstyr av gravene, som vi i de andre innlandsbygder møter alt i 200-årene efter Kr., først kan spores på Ringerike i 4. århundre — altså i 300-årene efter Kr. Det rikeste av alle funnene fra Ringerike er *Sætrangfundet* som i det hele er et av de rikeste gravfund som kjennes fra Norge fra senromersk tid. Det lå i en stor haug hvori det var bygget to gravkamre (fig. 2), som var tømret i to hvarvs høide. Det ene var av form som et trapés, men det annet og nordligste kammer var støttet inn mot søndre kammers nordre vegg. I nordre kammer var det samlet deler av fem trespann med hanker og beslag av bronse, 5 lerkar og et helt rundbuket beger av uklart, grønt glass med fire rader av innslepne ovaler. Utstyret i det søndre kammer viser at graven har vært en dobbeltgrav for mann og kvinne med et komplett våbenutstyr for mannen og en stor samling smykker for kvinnen, således i alt 900 perler av glass og rav. Til gravgodset hører også fem fingerringe av gull, to av sølv og rester av to lærbelter med rikt utstyr av bronseringer, og antagelig også presset sølvblikk med innlagte

Skjoldbule av jern. Spydspiss med mothaker.

Årlig melkemengde:

6 millioner kilogram

Produksjon av smør, goudaost, edamerost,
nøkkelost, pultost, fløteost, mysost, prim.

Kulturmilk og iskrem.

Gullmedalje for
goudaost 1929

På landsutstillingen i
Bergen 1933 opnådde
meieriet høieste ut-
merkelse for smør og
ost. Beste utstillings-
resultat 6 sølvmedaljer

HØNEFOSSRUTENE

Hønefoss — Sundvolden — Solihøgda — Oslo

Alle opplysninger ved henvendelse:

OSLO:

SCHØYENS BILCENTRALER, TLF. 15 900

HØNEFOSS:

RUTEBILKONTORET, TLF. 547

blå glass-stykker. Funnet må henføres til 4. århundre, og *Bjorn Hougen* peker på, at det må være all grunn til i Sætrangfundet å se en virkelig fyrstegrav.

Fra dette fund føres vi tilbake til gravplassen på Veien hvor det i 1824 blev gjort et lignende, om enn noget mindre rikt gravfund. Funnet blev gjort i en gravhaug som lå i nordre kant av det store gravfelt som er nevnt ovenfor. Professor *Rudolf Keyser*, Universitetets Oldsaksamlings første bestyrer, som beskrev dette fund alt i 1836, sier at det på gården Veien finnes „flere Gravhoie, ifølge Sagnet Minder efter et Slag mellem en Kong Veie paa Veien og en Kong Tane, der boede paa det nærliggende Tanberg, i hvilket Slag Kong Veie skal være falden. En av disse Hoie, der af Bønderne benævntes Kongehøien, fordi det hed, at den faldne Konge der var nedlagt, blev Sommeren 1824 udgravet. Ifølge en i sin Tid indgiven kort Beretning af et Øienvidne, blev der fra 2 Sider, nemlig først fra Nord og siden fra Øst, drevet en omtrent 5 Alen bred Gang ind i Høien. Omtrent i Midten af Høien traf man paa flere store Træstykker, maaske til dels Levninger af det sammenstyrtede, tomrede Gravkammer, og imellem disse Træstykker var det adskillige, høist mærkelige, Oldsager fandtes“.

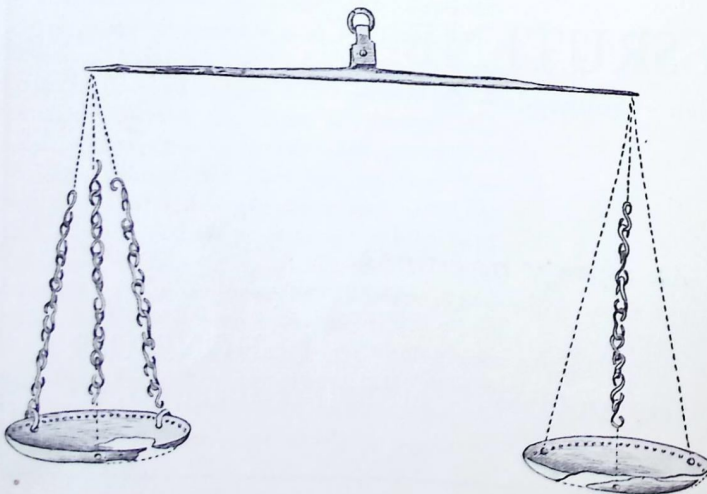
Funnet består av følgende saker: En bøiet gullstang, to ryggete gullringer, rester av fire lerkar, derav et med hank, levninger av flere trespann med bronsebeslag, et munningsbeslag av bronse til et drikkehorn, en korsformet bronsespenne, stykker av bronsebeslag og lær, rester av en skålvekt av bronse til veining

av edle metaller, en fin bronsesyndler og endelig en beltesten til å slå ild med.

Liksom i Sætranggraven finner vi her et rikt utstyr av våben, bestående av et tveegget sverd med praktfulle sølvbeslag til sverdskjeden og flere spydspisser. Til funnet hører også to vevtyngder av brent ler. Også her synes gravgodset å tyde på at der har vært begravet to individer av forskjellig kjønn i haugen — rimeligvis mann og hustru. Dette fund skriver sig antagelig fra slutten av 4. århundre.

Sammen med dette fund bør nevnes en rik brandgrav, likeledes fra Veien, hvor gravutstyret består av en bronsekjel av provinsialromersk opprinnelse som fantes sammen med to såkalte ormhoderinger, alt fra 4. århundre.

I en have på Bråten blev det i 1825 i en gravhaug funnet en skålvekt av bronse med tilhørende 10 lodder, en pinsett av bronse, et stykke sølvbeslag og enn videre flere stykker av randbeslag av bronse til et drikkehorn. Sammen med disse saker fantes deler av fire lerkar, derav et såkalt spanformet, og rester av tre, never og jern. Dette fund av vektlodder har ganske spesiell interesse. Med utgangspunkt i dette fund og ved å sammenstille loddenes vekt med vekten av lodder fra andre fund, er det lyktes professor *A. W. Brøgger* å påvise at det norske vektsystem i eldre jernalder bygger på den romerske republikks denarvekt med en 7-delning av unzen, et viktig resultat, som også viser oss den store betydning av Norges forbindelse med den frisiske kyst og derigjennem med den romerske handel fra Rhinens munning. Ad den samme vei har vi fått de kostbare romerske

Skålvekt av bronse.

bronsevaser og glasser som kjennes fra våre graver. Alt fra 1. århundre synes Nordsjøhandelen å ha hatt betydning for norsk kulturliv. I denne forbindelse bør omtales en gullmedaljong som i 1893 blev funnet på Veien i Norderhov, men som først i 1921 kom inn til Universitetets Oldsaksamling. Den er slått for keiser Constantin den store (306—337). På averseren sees keiserens bilde med omskriften CONSTANTINVS MAX AVG, på reversen Roma, sittende holdende en kule hvorpå en Victoriafigur, scepter, ved foten et skjold. Omskriften lyder GLORIA ROMANORVM og i ekserguen S M N — Nicomedia. Medaljongen veier 11,7 gram.

Nu har Brøgger vist at innførselen av disse gullmedaljonger skyldes våre Rhinforbindelser, og at de er kommet til Fyen og Norge i annen halvdel av 4. århundre. De fleste av disse medaljonger er slått i Gallia, særlig i Trier, mellom 369 og 375, og da de bare finnes i Norge og på

Fyen, mener Brøgger at de ikke kan være kommet ved handel, men må være bragt hit av enkelte menn, som har sluttet sig til frankerne ved Rhingrensen ved denne tid.

Selv om vår medaljong ikke er slått i Trier, må den antas å være kommet til Norge fra Gallia.

Funnene fra Bråten og Veien vidner således om kulturforbindelser med Gallia og det romerske rike, men de viser også at Ringerike har stått i forbindelse med Hadeland og Toten. Hougen har enn videre vist at Ringerike ved hjelp av Drammenselven synes å ha hatt forbindelse med den rike senromerske kultur i Vestfold, og derfra gikk veien over Nordsjøen til lande med ennu rikere kultur. Det kan her minnes om at professor Halvdan Koht setter landskapene med rike-navn som de eldste statsamfund i Norge med „upphav fyre år 500“. Bjørn Hougen har påvist at vi på Ringerike finner en bred kulturhistorisk bakgrunn for en slik tidlig statsdannelse.

Sigurd Grieg.

Diverse medaljonger.

Harefot

Der går en skinnende los gjennom lien
å, hei — å hei, hvor det går.
Best å skyne sig opover stien
til gammelposten fra ifjor.
Jeg lytter til skiftende klokkespill
det fryder min sjel og jeg brenner som ild
nu, når losen drar — gjennom skogen —

Skal jeg ut eller inn — skal jeg gå eller bli?
det farer gjennom mitt lyttende sinn
all markens fortryllende fantasi.

Med ett blir det tyst som i graven engang
er det „dot“ eller „tap“ — kan jeg tro?
der så jeg en slingrende skygge
henover den høstblanke mo —
Så toner det atter om hei og li....

— det var nok losen, som drog forbi — gjennom
skogen —

Står jeg og lytter til svinnende jag
i høstkveldens kjølige skygger —
gyser så til — for jeg drømte mig vekk
og stod og lyttet til sikkell av bekk
og til døende sus gjennom skogen.
Foran min fot — ligger sommerens løv
lyser i gull og blod —
Best å dra sig varsomt vekk
jeg står jo og tramper rett og slett
midt i Guds egen høst-palett.

Harejakt —! skogens musikk — grålysnings-
mystikk — gammelkarenes og tradisjonenes
jakt —!

Også jeg har ferdes over Krokskogene og
hørt losen skure rundt Rethella, Bruløkkene og
Tørje og Mattisplassen. Steinsvollen og Lange-
bru...

Tar man så fantasien og grålysningen til hjelp, kan man skimte omrisset av en mann som står urørlig og venter — Bernhard Herre og Asbjørnsen..... gammelkarene.

Selv har jeg også trådt mine jegersko iført den gamle mundering: munnladningsgevær, haggelpung og krutthorn med sølvbeslag og forsiringer, og en liten neverkopp til knallperler... .. Og i regnvær heldte vi kolodium over hanene og de edlere deler.

Når en så hadde skutt, var det å blåse pistonene rene for slam og krutt — og så til å la efter alle kunstens regler med lastokk og omhu. — Men så kunde man også stole på et skudd den gang.

Ualmindelig vakre og forsiggjorte var de også mange av de gamle børsene, med store utskårne haner og med risp og skår på stokken efter antall felle varg og rever.

På Ringerike var det general Gram og lensmann Kahrs som ledet sporsnejakten efter ulv, som den gang ennu i min barndom fantes på hjemtraktene. — Nu har vi bare sporene igjen i de mange dype ulvegraver.

Jaktene efter ulv var selskapelige jakter, som det ennu går frasagn om. — Lykkelige jakter skulde feires, og det hendte at der kom ekspresbud fra selveste generalen på Ask om å gjøre sig klar til kamp. — „Begynner med lutefisk og varm punsj“.....

Harejaktene drevs med største iherdighet og koblene blev takket være øvning rene mestre i å jage.

Vårjaktene rundt setervollene, hvor haren var fremme og beitet gren var yndet sport, og om høsten begynte man å øve hundene i god tid — det var den gang. — Kom ikke op på Ringerike og snakk om dunkerbikjer. Vi har våre egne raser. Hygen — hvem kjenner ikke de rødsideete hygenbikjene?

Krokskogen! — det gamle eventyrland! — Selv idag inntar det en særstilling, og er begunstiget av en *kongevei* — som nu ligger nede.

Jonsrudkleivene egner sig ikke til å forseres med biler, og selve *Kleiven* kan kun en eller to dumdristige bilister rose sig av å ha crobret med avgjort fare for liv og redskap.

Men fotgjengeren og syklisten — sliterne — de når uten vanskelighet op Jonsrudkleivene og kommer op forbi Granbakken.

Her — endelig ligger den gamle vei og taler sitt eget sprog om fortid og gamle dager, om

tålemot og primitive kjøredninger, trøtte gamper — og skyss-skifter, som nu er nedlagt — Langebru og flere!...

Ved enden av denne vei — som om sommeren ligger som et dypt og gresstett teppe — og som nu er på vei til å gro att, og bli bare som en frodig sti og med buskap som havner fredelig langs grøftkantene: se der ligger det gode og kjente sted og nu turisthotell: *Klevstuen*, og vinker som et hyggelig rede for veifarende.

I de varme sommeretter og -dager står det alltid en frisk trekk op gjennom den gamle skorstein, som heter *Kleiven* — eller *Krokkleiven*.

Store jertavler står her med inskripsjoner og en kunstferdig tegnet vandrer, som opfordrer sine likemenn til å ofre en skjerv til veiens vedlikehold — i min barndom var nok innkomstene på bøssene det eneste man hadde til veiens utbedring — og det kunde også tydelig spores —, vi stod mange ganger som smågutter og undredes over hvor meget der kunde være i bøssene — tusen kroner? — så la vi fort en sten i bøssen, bare som et minne og en vederkevelse for åpneren.

Men i de gode sommeretter drar flokker av unge og gamle ut på Stupet for å se solen renne — enten fra Dronningens eller fra Kongens utsikt.

Jeg har inntrykk av at det var Oscar den annen og „hu Soffia“, som hadde satt sine ben på disse utsiktspunkter og gjort dem berømt.

Og se — der ligger fjorden og bygden Holsfjorden, Tyrifjorden og Steinsfjorden som vider sig inn mot Sjøvoll i Åsa.

Der på Helland bodde han Sigurd da, ser De — han Sigurd Syr, og syr betyr svin det, da måtta, for han er så overlag tel gårdbruker den kongen. Og på Stein skal jo Harald Hårfagre være født — og hue hans Halvdan Svarte ligger på et av Steinjordene, og der heter det Hallanshauen den dag idag. — Og kjerke står det i Steinhagan som er bygd av Olav Digre, men så kom det en sorenskriver for godt og vel et hundre år sia og bygde fjøs ta nesten hele kjerka.

Lenger nord skimter vi tårnet på Norhaugs-kjørka — der tok han Pål Putten og de norske guttene oberst Løwen til fange..... Men det som hever sig som en blå man op lengst i nord — det er ikke skyer — det er Norefjell som står naken og har sopt bjørk og barskog av akslene sine.....

Gullsmed
THV. JØRGENSEN
Hønefoss

Forlovelsesringer, sølv, skjærtikler, pokaler,
blomsterbegere. Utvalg på forlangende.

Stoffer i ull og bomull – Armforklær
i coul. og hvitt.

Undertøy, strømper, påtegnede
broderier.

SØSTR. GRANUMS EFTF.
Hønefoss – telefon 152

A. SÆTHER

STABELSGT. 4 1ste. kl. barber og
Telefon 269 damefrisørsalong

Hønefoss

Restaurant

“Nobel”

H Ø N E F O S S

1ste classes!

Telefon 409

Automobilverksted, bensinlager,
gummilager.

BILCENTRALEN

Hønefoss – telefon 407

HØNEFOSS FARVEHANDEL

J. B. Grønlie

Hønefoss første
spesialforretning i
malerverner og
farver.

*Kolonial, sydfrukter,
hermetikk, kaffe, the.*

M. MOLANDSVEEN

Hønefoss – telefon 209

HØNEFOSS BEGRAVELSESBUREAU

MATILDE SVENSRUD
TELEFON 286

Lager av likkister og svøv
Kurvartikler av forskjellig slags

Th. Granum

SKOTØIFORRETNING

TELEFON 219

HØNEFOSS

RINGERIKES MAGASIN

J. R. SKØIEN
HØNEFOSS

Ekviperingsforretning for **herrer og
gutter** – samt skotøiafdeling

Sort utvalg!
Solide varer!

— Dagen var alt begynt å slukne, da vi rodde fra Steinslandet. Jensekastern med Feiom og guttungen som for første gang skulde være med på skauen, og høre losen skure gjennom de gamle lier.

„Herren fordågre mig for båt, au lel, går mest som en virvil gjennom vannet..“ Jensekastern ror med korte, iltre tak og sender nu og da en brun tobakksstråle langs båtripen og ut i sjøen.

Nu siger vi alt forbi Småøiene. — Jeg hviler et øieblikk på årene i forskotten og spør: „Var det her Kronsgulen flau omkapp med ulven, Jensekastern?“

„Hæ — ro du bare — Kronsgul'n? hi, hi — var opølt på Sjøvoll han, da måtta. Hingst var det og gul så det sjein ta'n — kappflaug, sa du — med ulv, sa du — utetter Steinsisen? — hø, det var bare for atte småjentene stakkar sat i slæen og var rædde og ba'n om å flyge det, veit'n — ellers had'n snart vist skrubben håkken som var herre på Steinsisen.. Gragampen!“

Det var gamp som gikk frikar på Krokskauen om sommer'n — ja, når'n gikk med mærraflokken.

Var innunner Gyrihaugen på Lovlivøllen at dom fant den digre skabjønn, som hadde lagt sig på Kronsgul'n — hi, hi — og Jensekastern spytter foraktelig gjennom den gamle, rustne tanggaren.

„Jagu nok — det hadde si rektighet, hå nei, han hadde da vettet han propritær Kron, at han skodde gampen sin skarp før han slepte'n på skauen. — Fali for bjønn i den tia, måtta. — Nå for tia må en heilt inn på Holleia for å få sig ti en bjønnpåssa, — men den tia var det itte vont for'n... ja, ja, gampen hadde fått no'n stygge risp over korsryggen — hadde ventelig lurt sig inn på'n, da måtta, og prøvd å hivi sig på ryggen på'n — hi, hi — ri på Kronsgul'n, ja, ri på Kronsgul'n....“

Så hadde'n reist sig ende op, gragampen, da ventelig, og vridd bjønn ta sig, og dængt'n unner sig med frambeina — jo, der træfte'n kammerat..... Herren fordågre mig, og eingong dom kom ta skauen å det var tråvkjøring på Sjøvollisen — så dro'n inn på banen med veaslæa og hele doningen og gikk banen rundt tri gonger før dom var kar om å stane'n.“

Det var alt skomt da vi kom i Sunvølskroken. Vi drar op båten og gjømmar årene i skauen på ringerikingers vis — mange som har bruk for

båt etter Steinslanna, måtta — — — og så tar vi fatt på Kleven med godt mot.

Jeg tør ikke spørre noe videre etter hvor vi skal hen. Vet bare at vi skal „innpå“... som det heter i bygdesproget — det vil si at vi skal et eller annet steds inn over Krokskogen.

Det er slokt og mørkt da vi drar forbi Klevstuen, og tar av veien eller stien som kroker sig innover mot Åborkjønn.. Jensekastern vimser foran med Feiom i bånd, vindtørr og gammel.

På myrene nær Åborkjønn trekker med ett Feiom hårdt i båndet og vil innover skauen, men Jensekastern drar den forsiktig av sporet og godsnakker „vente tel mårrans, kan du veta, vente tel mårrans, hi, hi — å jo, dette blir nok bikje, .. mora jagde Herran fordågre mig så en kunde tru det var varme laus i skauen — neigu om vi går på Rethellene inatt — vi ligger i skauen, så er vi tili på'n imårra, før det lysner — kryper inn i gammelbossoa mi borti Åborkjønnshøgda.“

Og ganske riktig — ikke lenge efter stanser vi foran bossoa til Jensekastern — det er en bergskorte, som de sier på mine kanter — en kloft i fjellet med utoverhengende berghelle til tak. Her er tegn efter brente bål utenfor kløften — og ikke lenge efter ankomsten ligger vi godt beskyttet mot vær og vind og venter på at kaffen skal klarne.

Feiom sitter ved varmen og skifter fot med forbenene på bikjers vis, og venter på å få sig en matbit, når vi har vunnet oss til.

Jensekastern glipper surøid og gammel efter kaffekjelen, og til mig, som har båret frisk lyng inn til natteløsjiet, kommer det drivende fra nyingen utenfor en frisk duft av kaffe og tyri og nystekt flesk.

Og da minnes jeg, hvad en av Jens Grams sønner engang sa til mig at en skulde aldri la sommeren eller høsten gå fra sig noget år, uten å ha tilbragt i alle fall en natt under åpen himmel.

Like inn på varmen lå skogmørket bløtt og romantisk, og med minder fra alle de gode eventyr og fortellinger, og jeg behøver ikke lete lenge for å finne en figur som passer godt inn i eventyr og fantasi: han sitter jo der på andre siden av bålet — gammel, arbeidssliten og visen — men med hele den brennende trang i blodet som heter jakilysten, og den gamle, frie glede som bare skogen gir.....

Thorvald E. Solberg.

Fra den gamle bygningskultur på Ringerike.

Øvre Ask — Ertelia.

Av Harald Vibe med tegning av forf.

ØVRE ASK

Over *Ringeriksbygdene* — som over andre bygder — forsvinner mer og mer de gamle for bygdene særpregede våninger — som gjennom slektsledd på slektsledd er blitt stedegne — det viskes snart helt ut og fremmedartet islett gjør sig mer og mer gjeldende utover bondebygdene.

„Teknikkens byggekunst“, hvor materialet spiller slik rolle, har med sin parole „praktisk og lettvtint“ rent kjeppjaget kunstnerisk stedegen utforming.

De gamle bygninger lå godt i terrenget. Farve og form stod i harmoni til den landskapelige karakter.

Tenk på *foged Wiels* prektige våning — herregården på *Råå* i *Norderhov*, bygget 1750 — som i eksteriøret og i interiøret utfoldet en stilpreget, malerisk og hjemlig idyll, en fornemhet, uten spor av overleselse, som var betagende deilig. Dette kostelige kulturstykke er ikke mer....

Hvad vi der har fått igjen, tier vi helst stille om.

Eller tar vi for oss prestegården på *Hole* — og ser på fotografiet som er på *Ringerikes Mu-*

seum — og som viser hvorledes denne bygning engang så ut, er det med bedrøvelse å se hvorledes denne engang så prektig utseende herregårdstype er vandalisert med reparasjon og forbedringer på en forsimplert og pietetsløs måte.

Hyggelig og interessant at der enda finnes bilder av disse for bygden så karakteristiske bygninger.

En hel mil etter storveien gikk jeg gjennom et bygdelag på *Ringerike*, hvor der på gårdene skulde finnes mange gamle våninger.

Blandt et halvt snes gårder kunde et øvet øie opdage, at i all fall et par av dem hadde hatt et verdig utseende, vitnende om god smak og sans for karakter.

Alle var innpanelte med fæl klødning — pyntet op med mamelukkblonder — spisse pinner på gavlmønene, utbygget med utsveifete verandaer og utskiftning med stygge vinduer og dører.

„Sveitserstilen“ gis skylden herfor, men bygningene i Sveits er dog allikevel ganske anderledes, i form så vel som farve.

At tømmerskogen står svær like inn på byggeplassen og formelig ber den byggende om å

bruke sig på gammel og prøvet manér og lafte op en skikkelig norskpreget, lun våning, som dessuten faller godt inn som staffasje i landskapet — hjelper lite. —

Tømmeret må skjæres papirtynt op, skal det bli noe solid.

Enda går det an, ved hjelp av tømmeret, å forme en bygning, utvendig som innvendig, at den tilfredsstillende tidens forresten så altfor opjagede hunger etter all lettvinnt praktiskhet.

Gjennom disse artikler om *gammel bygningskultur*, må det ikke forstås slik, at det gjelder motarbeidelse eller daddel av det nye og moderne. Den nye bygningskunst — som i det vesentlige var diktert av nye bygningsmaterialer — var hoist påkrevet. En befrielse for byenes vedkom-

mende, hvor man hang efter detaljer og pedantisk kopierte, og kopierte alle slag av stilarter. Massevirkningen — det monumentale — har fordelaktig og med rette erobret sig en velfortjent plass.

Kritikkløst å gi sig cementen, jernet og kanskje glasset i vold utover *landsbygden*, er visstnok ikke heldig; et takløst funkishus av cement på et bondetun — mellem et arverdig stabbur, en gammel, høvelig låve- og fjøsbygning — er virkelig noe av en oplevelse å se....

ERTELIA

Øvre Ask.

Våre bilder idag viser to gamle og for *Ringeriksbygdene* karakteristiske bygninger.

Øvre Ask, beliggende på høiden ovenfor stasjonen på Ask, er — til tross den er ganske liten — en ren herregårdspreget gammel tømmerbygning, senere innpanelt med vakkert panel; den lave, langaktige symetriske fasade med de overordentlig fine vinduer, bred inngangsdør på midten og helt igjennem velproporsjonert, ligger utmerket i terrenget, brunet og solbrent, vakkert

innrammet med trær er det en betagende malerisk idyll, når den gamle kastanje, dryssende full av festlig velluktende blomster, kjelent dekker gavlveggen med sitt vakre bladheng, og en må langveis hen for å finne maken.

Det indre, lavt og hjemmekoselig, har til sydsiden et rent *salspreget* værelse med fire vinduer.

Denne bygningstype var meget brukt på disse kanter i gamle dager.

En kunde gjerne ønske denne bygning slavisk kopiert og etterbygget.

Som bygning på et museumstun vilde den bli en perle blandt andre gamle bygninger.

Ertelia.

Denne bygning ved *Nikkelverket* på *Nakkerud* er en større bygning og har den såkalte *sorenskriverstil*, som også engang var typen på her-skapelige bygninger i det 17de—18de århundre på *Ringerike*.

Sorenskriverstilen skrev sig egentlig fra at det gamle sadeltak fikk en avvalming på gavlmønet.

Den er staselig og ærverdig i sitt utseende og blev i sin tid brukt som kontorbygning for verket. Bygningen blev da påskjøtet, men beholdt karakteren, når undtas at noen stygge og skjemmende vinduer blev brukt, likesom bislaget ødelegger fasaden. Den brede inngangsdør var for på midten, fasaden var symmetrisk proporsjonert. Den har en gammel, okergul farve, som klær bygningen og faller varmt inn i omgivelsene.

En bygning vitnende om god smak — sans for det enkle og verdige. —

Harald Vibe.

Vårnatt på Holleia.

Det er grepa nying som je' har
her innunder hufset. Godt å ligge
her og varme sig mens natta lir.
Vinden smyger gjennom vårtungt bår
liksom puster tungt og lenge lyer —
Bleike natta den har intet svar
bare lever om mig stor og stille.
Endelaus som tid som engong var.

Raue blaff og gnisteregn som dør
røik som sovner av i nattestilla
... Enslig klonk fra fattig bekkesissel
Over åsen ulmer bleike stjerneglør
skjelver over svarte grantoppfinger
som vil gramse dem men itte tør.
Nå og da et skjelv av fuglevinger
og så dette vake, logne sus frå sør.

Her er riket mitt med eventyr
sus og blåner — skakke seterbuer
svarte kulper under stupbratt ås
... Å, je veit om mer: Ei høstbleik myr
— lyng som blør opetter knaus og rygger
liksom varme blodfar etter fabeldyr
— elg som sprenger skremt i skoddefyket
tiurleik og liv når dagen gryr.

Vinterdagen er du barsk og grå.
Føikejag innover ås og flyer
snø som faller svær i kleiv og juv.
Slit og kamp om hvem som her skal rå:
snøen, skogen eller han med øksa
mager, senesterk og seig og trå
... Veit så væl at itte *han* kan gi sig
itte reise sig og væra brå.

Ja je kjenner dig: Du er så rar
mørk og vill — men stille innerst inne
pusler fāmælt — smyger bort dig sjøl.
Je har lært av dig å væra vår
fått et drag av dig, så djupt i sjela
har je noe navnløst — uten svar.
... Nyingen har sløkna — natta tier
bare hvisker litt i vårtungt bar.

...
Vårbleik stjerne skimrer over skogen

Elling M. Solheim.

Kand. filos Anton Hafnor.

Ett 30 års minne.

Det har vært mange fremrakende menn her på Ringerike, som hver har gjort sig fordelaktig kjente og hvis minne lever i befolkningens takknemlige erindring. Men blandt ungdommen har ikke Anton Hafnor hatt sin make. Utmerkede evner, og en aldri sviktende energi drev ham frem til å nå de mest glimrende resultater; men så kom døden og satte stopp for hans videre karriere.....

Det er ikke sjelden å høre om begavede elever, som roses, holdes frem og opmuntres til å fortsette videre. Og de fortsetter. Ferdige med folkeskolen triller de videre trinn for trinn uten synderlig anstrengelse — i makelig tempo: 3 år til middelskole — 3 år til artium. Tilsammen 13 år for å nå så langt.....

Men Anton Hafnor hadde ikke tid til den slags makelig trilt... Han skjøt benvei og vilde hurtig frem. Derfor leste han på egen hånd — og det merkeligste av alt: tok enere i omtrent alle fag.....

Lat oss høre hvad „Hortens tekniske skoles jubileumsskrift 1855—1905“ skriver om ham:

„Anton Hafnor er født 4. juni 1880 i Hole på Ringerike (av foreldre gårdbruker Johannes Hafnor og hustru Marie, født Selte) — og døde samme steds den 14. november 1903. Efterat ha gjennomgått Ringerikes amtsskole, hvor han efter skolebestyrerens utsagn var den flinkeste elev skolen hadde hatt under sin 23-årige beståen, gjennomgikk han Hortens tekniske skole 1898—99 og fungerte derefter en tid som hjelpe-lærer ved skolen.....

Herunder fikk han tid til å avlegge middel-skoleeksamen, samt forberede sig til artium, hvilken eksamen han tok i mai 1901. — Under alt dette varetok han sitt arbeide ved skolen med aldri sviktende dyktighet og interesse, likesom han — for å forøke sine knappe inntømter — hadde adskillige privatelever. — Hans store begavelse og elskverdige vesen skaffet ham mange venner, ikke minst blandt hans lærere. — En av disse meddeler om ham — som bevis på hans enestående evner og hukommelse — at han tok 1 — en — times manuduksjon i oldnorsk og fikk karakteren 1 til artium. Han tok 4 timers

manuduksjon i fransk, og hans lærer har meddelt, at han kunde ekstemperere snart sagt hvad som helst.

Vinteren 1902 erholdt han ansettelse ved Randsfjord private middelskole. Her blev han

syk og måtte fratrede allerede samme år. Ved hvile i hjemmet kom han sig så vidt, at han om høsten kunde reise inn til Kristiania å ta eksamen filosofikum med næsten bare enere“..... Så vidt festskriftet.

Veidirektør Krag (Vilhelm Krags onkel) sa efter å ha gjennomsett hans attester: „Jeg tar hatten av for Deres flid og dyktighet, unge mann!“

Jeg husker godt Anton Hafnor fra den siste sommer han gikk syk derhjemme. Han gikk av og til på butikken på Hundstad og lot sig veie, — og vi hadde da flere samtaler. Han virket så uendelig beskjeden og smålåten — og ingen, som ikke kjente ham, kunde falle på å tro, at han hadde slike fabelaktige evner. Men han hadde noen dype og vidunderlig klare øine, — et blick som syntes å se lenger enn langt. Siste gang jeg snakket med ham lå han på en felt-seng ute under åpen himmel. Han tok de blå brillen av og begynte å prate... Omkring sig

Jernvarer — Bygningsartikler
Kjøkkenutstyr Kull — Koks

Kjøper De billigst hos

LARS LARSEN

TELEFON 545 HØNEFOSS SØNDRE TORV

Bli kunde hos Qvist!

ARNE QVIST

BOK- OG PAPIRHANDEL

Hønefoss

Telefon 605

**Bøker, papir,
trykksaker**
av enhver art

Bygdefolk, se innom

RINGKOLLEN TURISTHOTELL

660 M. O. H.

.....
*Er utgangspunktet for de
vakreste turer i Nordmarka.*
.....

.....
*Utmerket som hvile- og rekre-
asjonssted.*
.....

TELEFON 210

ELIDA SANDUM

Askekallen ved bryggerhusveggen.

En heggebusk, en klonger i en ur
 et avglemt villniss var min plass engang
 der stod ei da som nu et hus av mur
 hvor „haddens“ jern mot grytekanten klang.
 En forårsmorgen lys og varm og klar
 og solen steg av fjellets kant i øst
 mens den på sine strålearmer bar
 henover marken livets kraft og trøst.

En slik en morgen så jeg lyset første gang
 en fremmed verden lå der for mitt blikk
 da så jeg andre trær og hørte fuglesang
 og menn og kvinner så jeg kom og gikk
 blandt alt jeg så stod himlens blåe hvelv
 for mig som størst av hvad jeg søkte til
 den fengslet mig og drog mig til sig selv
 med varmen sin og med sitt lyse smil.

Man ryddet bort det hele kratt som stod
 i uren fylt av hegg og bresk og klong
 men bonden sa til gutten sin: vær god
 å spare — asken der er rank og ung.
 Der vintre gikk og somre randt påny
 min rot blev sterk og stammen høi og skjønn
 min krone raket halvveis op mot sky
 og vidt omkring med drakt så frisk og grønn.

Men så en høstdag stod en mann så tung i sinn
 han så mot vinter og en halvfyllt lade
 hans mark slo feil han fikk for lite inn
 han så mot fjøsets fylte båserade.
 Da bød jeg kronen min som løvrik hang
 som takk fordi han sparte mig hin morgen
 da krattet ryddedes, så fikk jeg hjelpe ham
 og lette litt på sorgen.

Mangt år er gått, slekter kom og svant
 imens grønnes jeg hver vår som kommer
 og minnes glad om tiden som henrandt
 og lenges alltid imot sol og sommer.
 Men nu er stammen min blitt grov og stygg
 og barken full av mos og dype sprekker
 men sikker er jeg, glad, fornøid og trygg
 om enn jeg ser, jeg ei til himlen rekker.

Du gamle, mosegrodde Kall.
 Gid du må stå som du har stået — lenge
 i år fremover — i mange, uten tall
 og slekten trofast om din trivsel hegne.

Lars Lyse.

hadde han mange bøker liggende — noen eld-
 gamle utgaver av Shackespeare.....

Hans forberedelse til eksamen filosofikum var
 et kappsprang med døden. Han nådde å ta denne
 eksamen også; — men så var det slutt — hans
 hikende og kunnskapstørstige ånd nådde ikke
 lenger i jordelivets land!.....

Man står mange ganger så uforstående over-
 for dette, at slike strålende intelligenser så tidlig
 rykkes vekk; men kan hende er det som davæ-

værende sogneprest uttrykte det, at det ser ut
 som man hinsides nettop har bruk for sådanne!

*

Anton Hafnors gamle nu 83-årige mor lever
 fremdeles og har til det siste vært rask og rørig.
 Hun er en sjelden intelligent og kunnskapsrik
 kvinne, sitter inne med stor lesning og følger
 med interesse tidens rørelser. En samtale med
 henne er alltid berikende.

Gunnar Tveiten.

Hønefoss-Bruene i eldre tid.

Ved Erling Bjørke.

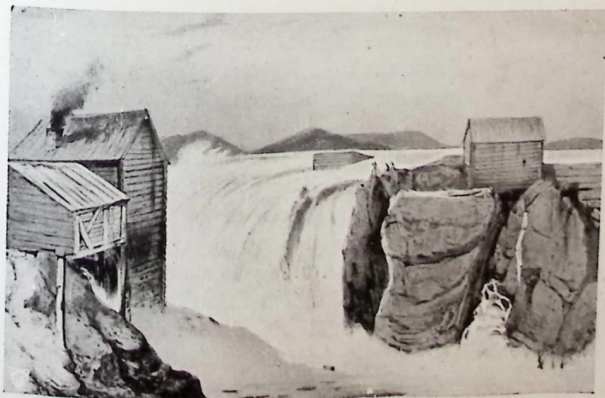
Første gang vi hører om bruer over Hønefossen er på vintertinget for Norderhov i 1701. Da spør fogden den tilstedeværende almue om den ikke vil yde noget til gjenopbyggelse av bruene over fossen ved Jens Pedersens sager da de var blitt revet bort av flommen sommeren før, „og mand ikke kand undvære jo samme igjen at opbiuge“, og som monsieur Søren Hansen Lemmich „erbiuder sig samme at bekoste“. Almuen erklærte sig villig til å yde endel i forhold til den nytte de hadde av bruene, de fra Ulleraal mest og de andre litt mindre. Man fant det også rimelig at de som bodde i Hønefoss betalte 50 riksdaler. Men dette er også alt vi hører om dem den gang.

I 1754 blev atter endel av bruene, den nordre del, ødelagt av flom. Den blev gjenopbygget ved en entreprenør i 1757, men ellers er det ikke stort vi får høre om dem nu heller. Det eneste er at når det drog så lenge ut, 3 år, før de blev istandsatt igjen, så var det ifølge et brev fra fogden til amtet, fordi der var uenighet om hvem som skulde bære omkostningene. Distriktets befolkning mente, at da det bare var sagbrukseierne som hadde nytte av bruene, så burde disse også bære omkostningene med å sette dem i stand. Sagbrukseierne sa, at for dem hadde bruene ingen interesse, så det måtte bli befolkningen omkring som burde betale det hele. Fogden erklærte at bruene var nødvendig, ikke minst for ham og sorenskriveren når de hadde embedsforretninger å utføre på nordsiden, og da sagbrukseierne hadde erklært å vilde gi 200 riksdaler, som fogden mente var halve kost-

naden, fant han det rimelig at resten blev utlignet på distriktet samt at også de som bodde i Hønefossen var med og betalte endel.

Som nevnt blev arbeidet bortsatt til en entreprenør. Denne hette Søren Moss og eiet visstnok allerede den gang sagbruk i Hønefoss, og hadde bare noen få år før bygget et kvernhus, *Nordre Kvernhus*, på Øya. Senere blev han også eier av Hof gård ved Hønefoss. Den nøiaktige pris for bruarbeidet vet jeg ikke sikkert, men den har vært omkring 500 riksdaler. 35 år senere opplyser Moss at han tapte 140 riksdaler på den forretningen.

I 1788 fallt „Mossebroen“ eller „Høybroen“, som den også kaltes, ned. Årsaken opplyses der intet om, men det kan vel ha manglet på vedlikeholdet. Det ser heller ikke ut til at brua kan ha vært så svært nødvendig for først den 22. juli 1790 henvender fogden sig til Søren Moss og ber om forslag til gjenopførelse av brua og beregning over omkostningene. Moss har visstnok ventet en slik henvendelse, for allerede 30. juli oversender han fogden sin beregning. For materialer, arbeide o. s. v. kommer han til et beløp på 900 riksdaler som han da mener bør avrunnes til 1000 riksdaler. Dette blev så av fogden sendt amtmannen i Buskerud som sender det videre til generalvei-intendanten, Peder Anker på Bogstad. Derfra om amtet tilbake til fogden, som endelig den 17. januar 1791 kan la avholde en synsforretning i Hønefossen for å få bestemt hvor brua skulde ligge og drøfte omkostningene m. m.

Storfossen eller Sigtefoss — antagelig omkring 1750.

Ved denne synsforretning, som betjentes av sorenskriveren med seks lagrettemenn, var foruten fogden også Søren Moss tilstede. Likeså brukseier og proprietær Krefthing på Viul samt representanter for bønderne i de omkringliggende bygder.

Retten sa sig først å være bekjent med at den såkalte „Høy-broe“ var fallt ned for tre år siden, og at det som stod igjen av den var aldeles forfallent og ubrukelig. Videre erklærte den at „det beqvemme sted til de nye broers anleggelse burde være fra Stamperbakken (på nordsiden) nedenunder Pottmagerens boelig, i een lige linie til Povel Smeds Qværnhuus“. — Denne strekning var 227 alen lang. Videre fra dette kvernhus til „søndre Truls Olsens Saugrende“, 141 alen. Ved sistnevnte sted begynte de bruer som sagbrukseierne selv bygget og vedlikeholdt. Den nye bru mente man burde være 9 alen bred.

Moss's beregning, som var utarbeidet for en 6 alen bred bru, blev så gjennemgått post for post og godkjent, undtagen prisene på trematerialene som retten mente for næsten alle posters vedkommende var for lavt ansatt. Beregningen inntas her slik som den var utarbeidet av Moss og med rettens anmerkninger i parentes. (De brukte forkortninger er: rd. — riksdaler, sk. — skilling, a. — alen, t. — tyllt og to. — tomme).

1. Til langvegger i steinkarene på den nordre side, hvor der er den største foss og strieste strøm, behøves 15 t. tømmer 18 a. langt og 7 à 8 to. topp à 3½ rd. (6 rd.).
2. Til nogen mindre steinkar 10 t. 15 a. langt, 7 à 8 to. topp à 2½ rd. (4 rd.).
3. Til tverrvegger på steinkarene 40 t. 12 a. langt, 7 à 8 to. topp à 2 rd. (3 rd.).
4. Til lunner under gulvene i steinkarene 5 t.

Gammelt billede av Hønefoss.

- av fet, malmen ved, 12 a. langt og 10 to. topp à 2½ rd. (4 rd.).
5. Til gulv i steinkarene 25 t. 12 a. langt, 7 à 8 to. topp à 2 rd. (3 rd.) og 15 t. 9—10 og 11 a. langt, 6 à 8 to. topp à 1 rd. (2 rd.).
6. Til utstikkere på 2 av steinkarene trenges 4 t. av fet sterk, malmen fleinved, 15 a. lange og 11 to. topp. De må være tykke i roten da de skal bære 8 store master som skal ligge over den største foss, der hvor der er størst avstand mellem karene. Pris 3 ort pr. stokk. (5 ort). — (1 rd. var 4 ort à 24 sk.).
7. De nevnte 8 store master, som må være 27 a. lange og 12 to. topp, vil bli vanskelig å få, og er de å få kjøpt, blir prisen nok ikke mindre enn 10 rd. pr. stokk (10 rd.).
8. 56 spirer på nordre side av fossen, 18 til 21 a. lange og omtrent 10 to. topp à 1 rd. pr. stokk (1 rd., 3 ort).
9. 56 spirer til søndre side, 18 til 20 a. lange og 9 to. topp à 2 ort, 16 sk. pr. stokk (1 rd.).
10. Til 200 stolper på sidene, 2 a. lange, trenges 2 t. og 10 stokker, 13 a. langt, 8 to. tykt, jevnt tømmer à 9 ort pr. t. (3 rd.).
11. Så trenges 100 stokker, 9 a. lange og 8 to. tykke som skal legges tvert over brua med 4 a. mellomrum for å felle inn de nevnte stolper. Disse stokker skal legges mellom bruplankene og teljes flate, så kjørebanelen blir jevn. Pris pr. stokk 12 sk. (12 sk.).
12. Til å feste stolpene i langs sidene av brua trenges 5 t. 8 stokker, 12 a. lange, 6 to. topp à 6 ort pr. t. (2 rd., 2 ort).
13. Til rekkverket trenges 100 stokker, 8¾ a. lange og 4 to. tykke à 6 sk. pr. stokk. (8 sk.).
14. Til underlag for brudekket ovenpå steinkarene må der legges tømmer da spirene og mastene bare rekker litt inn på karene. Til dette trenges 120 stokker, 10 og 12 a. lange, 9 à 10 to. topp à 18 sk. pr. stokk (1 ort).
15. Til brudekket trenges ialt 42 t. sagtømmer av 10 fots lengde, nemlig 12 t. à 12 to. topp à 3½ rd. pr. t., 15 t. „undermål“ à 7 ort pr. t. og 15 under 11 to. topp à 1 rd., 16 sk. Om denne post kunde retten ikke uttale sig, da den ikke hadde noe skjønn på, hvor meget der trengtes til brudekket. (Sagtømmeret var i den tid „mål“

og „undermål“. „Mål“ skulde være minst 10 fot langt og 12 to. topp, og „undermål“ 11 to. topp. To undermåls gikk for en måls).

Om forskjellige småting som trengtes til arbeidet og om arbeidslønnen, vilde retten ikke uttale sig, da den ikke hadde noe greie på det, men den trodde dog „at som broene nødvendig maatte oppbygges, saa kunde sligt aldrig paa billigere maade skee end som Sr. Mosses Proposition omformelder, naar hand som rimelig er vilde paatage sig at sette broerne i forsvaerlig stand for den angivne Summa“.

Bøndernes representanter blev så spurt om de selv vilde påta sig å skaffe materialene og bygge broene, eller om de ønsket altsammen bortsatt til en entreprenør og utgiftene utlignet på gårdene efter deres størrelse. Krefting mente at det hele burde bekostes av sag- og kvernebrukseierne, da de var de eneste som hadde nytte av Hønefossbroene. For sin egen del passerte han dem neppe en gang om året. Bøndene var fullstendig enige med krefting. De hadde heller ingen nytte av broene, og ellers hadde de så store byrder med å holde veiene i stand at de ikke kunde avse folk og hester til dette bruarbeidet. Særlig klaget Hølebøndene over de „farlige Krogklever“ som de måtte holde i stand. („Nordkleiva“, den nuværende Krogkleivvei, blev først ferdig noen år senere).

Da fogden sa at broene „nødvendig måtte oppbygges“, erklærte de det for best at det hele blev bortsatt til en entreprenør. Dog bad de, at før det blev bestemt, hvem som skulde bære kostnaden med brubygningen, måtte det først bli undersøkt „om disse er fornødne for Almuen eller alleene for Saug- og Qværnebrugene“.

For den, som idag er kjent på Ringerike, synes dette krav fra bøndene nærmest latterlig, men for den tids trafikforhold var det i all fall til en viss grad berettiget. Hønefoss var jo ikke det centrum for bygdene der omkring da som nu. Tingstedet var på Gudsgaarden og veien til Christiania eller Bragernæs gikk ikke om Hønefoss for den aller største del av distriktets befolkning. Og by blev Hønefoss først i 1852.

Ved „auksjon“ den 11. juli 1791 blev arbeidet med broene og anskaffelse av materialene bortsatt til Søren Moss for 1250 rd., men da en annen mann et par dager senere fremsatte bud på 1200 rd., slo også Moss av til det.

28. juli 1791 approberer generalveiintendanten

Moss's bud, men med det tillegg at alle overliggere skulde tjæres og belegges med never, og rekkverket males med tjære og brunrødt. Dette tillegg førte til adskillig strid mellem Moss og Peder Anker, og blev på en måte årsak til at broene aldri blev helt ferdig. Av betalingen skulde 300 rd. utbetales til høsten til anskaffelse av materialer, likesom de ca. 200 rd. som sagbrukseierne blev pålagt å utrede til arbeidet, også blev tillatt utbetalt da. Resten skulde betales når broene var ferdig og godkjent av generalveiintendanten.

Bruene skulde være ferdig til 1. mai 1792, og utgiftene bæres av sagbrukseierne og distriktets befolkning.

(Men broene blev dog ikke ferdig til den fastsatte tid. 1. mai 1792 manglet bare rekkverket, efter hvad Moss opplyser, men så kom det flom som sprengte Molvallhengslet så det der liggende tømmer gikk utover fossen, rev med sig noen sagbruk med forskjellige innretninger, og overbygningen på den næsten ferdige nye bru. Av denne grunn blev derfor brua ikke ferdig før neste sommer.

11. juni 1793 blev der så igjen holdt en synsforretning på broene hvor da også brubyggmesteren Holm Halvorsen var til stede. Ved befaring viste det sig at Moss ikke hadde bygget broene lenger enn til søndre Truls Olsens sag, og ikke helt frem til dennes sagrenne som akkorden var. Der var 6 steinkar på hver side. Av disse var ikke alle helt fylt med stein, men det fant ikke retten var nødvendig heller. På det lengste spenn gynget broene litt, men også dette fant retten var uten betydning. Og materialene var av aller beste slags.

Strøveden var av planker og bakkon. For

Hønefoss-Broen 1861.

hver 5—6 planker var det lagt en bakhon, men alt var forsvarlig lagt og tilspikret. Brubyggmesteren sa at både plankene og bakhonen burde vært så lange at de hadde rukket tvers over brua istedenfor at de bare rakk til midten av den hvor de var skjøtt sammen med planker som lå langsefter. Det vilde ha styrket brua om stroveden hadde rukket helt over. Så burde der også vært lagt planker op på stroveden langs efter brua og i passelig bredde til kjøretøier. Dette ekstra tillegg mente retten vilde koste ialt 36 rd.

Den videre befarung blev så utsatt til den 21. juni, og da var også generalveiintendanten Peder Anker selv til stede. Man beså først rekkverket. Bortsett fra at dette ikke var malt, hadde rettens folk ikke noe større å utsette på dette, men brubyggmesteren sa, at efter hans skjønn var rekkverket opsatt så simpelt som mulig, og at tommeret i det burde vært hugget firkantet og av 5 à 6 to. tykkelse. „Saadant havde ej alleene været til storke for Broen, men endog til *Sirlighed*“.

Anker hadde besett brua meget noie og hadde forskjellige anker han fremkom med. For det første måtte han forlange at de 50 alen som ennu manglet på broens lengde blev ferdigbygget. Så forlangte han at alle steinkarene skulde fylles *helt* med stein, og påsettes noen stokker som skulde ta av for støt og beskytte laftene, og endelig hvad steinkarene angikk forlangte han at de fire kar, som var nærmest Stamperbakken, blev forhøiet endel, „saa at Broen, som nu gaar i Bugter, kan gå i nogenledes lige Linie“. Så måtte han også forlange at den ved anbudets approbasjon forlangte neverlegning og tjærebredning av master og spirer samt maling av rekkverket blev utført. Før alle disse mangler var rettet på, kunde intet mere utbetales for arbeidet enn det som alt var betalt. Og vilde ikke Moss selv sørge for at dette blev gjort, da så Anker sig nødt til å la det utføre for Moss's regning.

Moss sa at med hensyn til tjærebredning, neverlegning og maling av rekkverket, da hadde han aldri påtatt sig dette. Tvert imot hadde han skrevet til Anker at med dette tillegg kunde han ikke påta sig arbeidet. På dette hadde han ikke fått noe svar, og han hadde da gått ut fra at Anker hadde frafalt dette, og så bygget han bruene slik som det var blitt bestemt ved synsforretningen 17. januar 1791. Anker svarte ikke

no på dette, men spurte Moss om han vilde fullføre brua som forlangt eller ikke. Moss svarte at han ikke mere kunde befatte sig med brua, om ikke for annet så for sin høie alders skyld med derav følgende svakhet. Han var da 68 år gammel.

Anker sa da på nytt at han da blev nødt til å fullføre brua for Moss's regning, men han kom aldri til å gjøre det. Tvert imot skriver han til amtet 30. juli samme år, at han synes det er best at brua blir tatt i bruk slik den er endel år. Derved spares almuen for 700 rd. som da senere kan brukes til reparasjoner fremover. Han slutter denne skrivelse slik:

„Veivæsenet kan umulig befatte sig længere med denne Broe, da det er klart, at ingen Konge- eller Communicationsvei mellem Sognene støder til denne Broe, thi naar man kommer fra Modum, passerer man Bierke- og Buesund og kommer lige til Nordrehougs kirke, den samme Vei kommer fra alle andgrændsendes sogne. Følgelig er Hønefossens Brøers Anlæg kun til Bequemmelighed for Bøygden selv og Saugeierne, som synest at henhøre under Amtet.“

Brua blev altså tatt i bruk som den var. Moss var naturligvis ikke særlig fornøiet med at saken skulde ende på den måte, og der opstod en livlig brevveksling mellem Anker, Moss og amtet om Moss's tilgodehavende, og Moss truet endog med å ødelegge brua så meget at den ikke blev farbar, men det blev dog bare med truslen. Da Anker foreslår for amtet at 800 rd., som var anvist Moss, men ikke utbetalt enda, skulde overføres til veiarbeidet på Krokskogen, hvortil Anker hadde forskuddtert 1225 rd. av sine egne penger, blev Moss riktig grov, og skriver at han vet ingen andre å sammenligne Anker med enn den onde kong Akab som på urettferdig måte vilde tilvende sig Nabots eiendom. Han håpet dog at regjeringen ikke vilde være med på en slik urettferdighet. Amtet vilde heller ikke gå med på Ankers forslag om å overføre pengene til Krokskogveien, men anbefaler at de blir stående urørt inntil saken med Moss er blitt ordnet, enten ved minnelig forlik eller ved prosess.

I 1796 søker Moss Kammerkollegiet om å få pengene utbetalt. Dette avslår hans søknad, men gir ham aller nådigst tillatelse til å søke sin rett ved saksanlegg. Det blev det dog ikke noe av.

Søren Moss døde i 1801. Efter hans død søker

sønnen, assessor Fredrik Kristian Moss, flere ganger å opnå forlik med myndighetene, og til byr endog store avslag i beløpet, men han blir også alltid møtt med at han aller nådigst kan få lov å anlegge sak, men heller ikke han går til noe saksanlegg. Han har kanskje funnet en prosess nytteløs.

I 1804 kom hele bruspørsmålet i Hønefoss i en helt ny stilling. Hittil hadde sagbrukseierne bygget og vedlikeholdt for egen regning noen bruer som begynte omtrent på hjørnet av den nuværende Stabells gate og Stasjonsveien, og gikk i forskjellige kroker og vinkler ned mot Øya. De hadde bruk for disse til fremkjøring av tømmer til sagbrukene. Imidlertid var endel sagbruk blitt nedlagt i den senere tid, og de gjenværende var mere og mere gått over til å bruke renner for fremføring av tømmeret, så deres interesse for disse bruer var nu meget liten. Sagbrukseiernes bruer var smale, bare 3 alen brede, og i 1804 dessuten så forfallne at de næsten ikke kunde brukes. Da så en flom i 1804 hadde faret nokså slemmt med „Mossebroen“, som den nu kaltes, så det var livsfarlig å passere den, opstod tanken om en fullstendig omlegning av alle bruene mellom nord- og sydsiden.

Veinspektøren på Ringerike, løytnant Borchgrevink, hadde efter ordre fra amtet besett Hønefossbruene i juli måned, og sender en rapport herom 20. august. Han hadde da funnet at Mossebrua nok kunne repareres, men antok at det vilde koste omkring 1000 rd. Dertil kom at også „kjøbmandsbroerne“ (sagbrukseiernes) nu måtte overtas av det offentlige. Han foreslår derfor alle bruene helt ombygget, at de mest mulig blir bygget av stein, og at kjøbmandsbruene blir flyttet nedover så de kommer i linje med Mossebrua. Omkostningene anslår han til omkring 6000 rd.

18. mai 1806 sender Borchgrevink detaljert kostnadsoverslag i to alternativer. Det ovenfor nevnte beregner han nu til 8393 rd., 72 sk. Det annet til 3818 rd., 72 sk. Det siste gikk ut på å legge de nye bruer i sin helhet omtrent hvor bruene hittil hadde gått, og på grunn av den store prisforskjell anbefaler han nu dette. En annen ting var også at mens man efter det billigste alternativ bare trengte 11700 kubikkalen stein, så behøves der til det annet 39300 kubikkalen, og det kunde ikke skaffes uten ved meget lang kjøring.

Man kan sikkert gå ut fra at bruspørsmålet er blitt ivrig diskutert mann og mann imellem i distriktet i denne tid. Også „de lærde“ var uenige. Foged Hørby, Peder Anker og assessor Moss, som også var anmodet om å uttale sig, var for Borchgrevinks forslag, og erklærte at bruene var absolutt nødvendig. Sorenskriver Boll derimot var av stikk motsatt opfatning, og blev støttet av d emest fremtredende bønder i distriktet. Boll hadde utarbeidet sitt eget forslag, som gikk ut på at bruene kunde bygges 1. på samme sted som før, 2. flytte dem, så vidt det kan skjønnes til de samme steder som foreslått av Borchgrevink og 3. som han prinsipielt holdt på og arbeidet for: man skulde simpelt hen sloife alle Hønefossbruene og isteden bygge bru ved Overmannssundet. Han hevdet at det var bare et par gårder i Ullerålsfjordingen og Hønefoss's egne beboere som hadde noen egentlig bruk for bruene, men å gå til så store bekostninger bare for disses skyld, fant han meningsløst. Gående som skulde fra den ene side til den annen, kunde sette over med båt i Mettesund, og var det noen som nødvendig måtte ha ført en hest fra f. eks. nordsiden til sydsiden, så fikk de finne sig i å reise om Overmannssundet, op om Vesteren, sydover om Tandbergmoen og ned til Kvernbergsundet for å ferges over der. En omvei, som efter fogdens mening var $\frac{3}{4}$ mil lang, men efter sorenskriverens bare $\frac{1}{2}$ mil.

Brua over Overmannssundet behøvet efter Bolls mening ikke å koste det offentlige en sk., da han kjente en mann som var villig til både å bygge og vedlikeholde den imot bompenger, så vel av de som passerte over brua, som av den trelast som passerte under den. Dette siste tok dog både Moss og tømmerhandlene i Drammen bestemt avstand fra.

Idag vil vi vel helst le av Bolls forslag, men den gang var det dog ikke så helt bort i veggene som vi synes, for Hønefoss var ikke noe trafikkcentrum den gang, slik som nu.

Men noen brubygging blev det ikke. Neppe en reparasjon engang. 1807 kom, det blev krig og dermed fikk myndighetene annet å tenke på enn bygging av bruer langt inne i landet, og som att på til bare hadde lokal interesse. Sommeren 1809 får fogden ordre av amtet om å sørge for at veien fra Overmannssundet til Vesteren blir satt i stand, da Hønefossbruene ikke kan passeres uten stor fare. Samtidig blir det så ansatt fergemann ved Overmannssundet hvor det da i

lang tid ikke hadde vært nogen fast overfart. Der hadde tidligere også vært bru ved Overmansundet, men den var for lang tid siden blitt ødelagt og ikke gjenopbygd.

I 1813 arbeidet amtmann Collett ivrig for å få satt bruene i stand, og opnådde endog at statholderskapet i november samme år gir Borchgrevink ordre om å komme med forslag angående bruene. Borchgrevink tar frem igjen sitt gamle forslag, men lengere kom man ikke den gang heller. 24. januar 1814 skriver statholderskapet til amtmannen, at det har approbert veimesterens forslag til ny vei over Ringerike fra gården Gullerud til Veisten (omlegning?) „hvorved vil undgås istandsettelsen av Hønefossbroerne“ (!)

Og så „hangla og gjekk det“, for å bruke et bygdeuttrykk. Noen småreparasjoner i ny og ne, så vidt man kom frem. Men selv en storreparasjon for 1700 specidaler i 1845 kan heller ikke

ha hjulpet stort, for 28. september averterer bruene, ifølge Færden: „Hønefoss“, at “vi ere blevne saa skrøbelige, at vi ved mindste voldsomme Berørelse vil styrte sammen, og da der ved lettelige kan foraarsages Skade paa Liv og Lemmer, saa advare vi alle vore Venner og Bekjendtere om for Eftertiden at befare os med største Forsigtighed. Det vilde ikke være av Veien, om Trossekjærrer, Galopridende og andre Hurtigløbere assurerede sit Liv, forinden de passere os“.

Efter dette må man vel tro at storflommen i 1860, som sopte bort alt som hette Hønefossbruer, kom som en befrielse både for dem, gamle og utslitte som de var, og for befolkningen. Nu måtte der nye bruer til, og deres nødvendighet kunde det ikke lenger ordskiftes om. Hønefoss var nu blitt Ringerikes centrum og et trafikk-knutepunkt.

Erling Bjørke.

Ringerikes Museum .

Norderhov kirke i gammel tid.

Dette museum holder desverre enda til i *Kraftstasjonen på Hønefoss* — og her er det ikke godt mulig å syne frem de overordentlig interessante og tallrike ting som omfatter nær sagt alt mulig av antikvarisk og kulturhistorisk verdi.

Her finnes vakre møbler og husgeråd av enhver art. Se bare den interessante samling av gamle bilder. Merkelige bøker med besynderlig visdom — gangklær som vekker muntherhet — staselige kjøretøier og så alle raritetene da. En rik samling til å fylle gamle, vakre bygninger på høvelig tun i centralt strøk på Ringerike.

Alt på plass i sitt rette miljø — da vil Ringerike få sin store, interessante og instruktive billedbok som vil tale historie for voksne og barn. — Det er museets mål. — På ingen måte noe for „storaktig“, men verdig det stolte, gamle Ringerike. Dette må skje!

Besøk museet — ikke bare 1 gang — men 10 — 12 ganger. Selv en gjennom årrekker museumsvant mann går mange ganger før han „får tak i samlingene“ og kan hengi sig til å studere et

eller annet som er av særlig interesse. Først etter mange besøk, skjønner en hvilken åndelig gullgrube et slikt museum er.

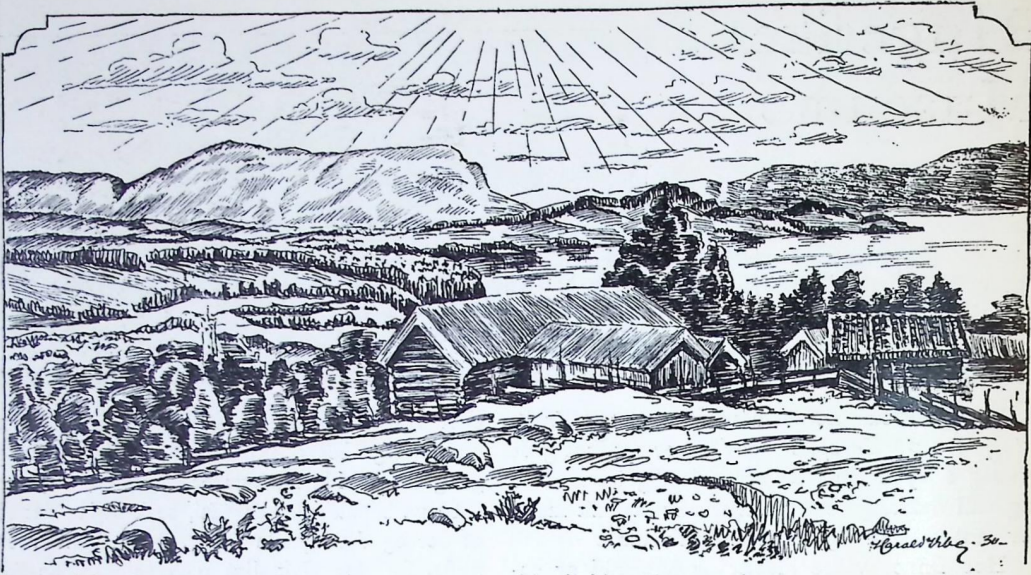
Se på billedsamlingen. Nei, se hvordan det så ut der og der i gamle dager. Se på *Norderhov kirke*, før den ulyksalige ombygningen. Se for et alvorlig, rent middelalderaktig utseende den en gang hadde — ærgerlig å tenke på — men hyggelig å ha et bilde av den som den var engang. Den gang gikk også det staselige inventar til „Blokksberg“ — og nettop i denne tid er rester av den gamle så interessante prekestol kommet til rette — men alt det annet, *fanen*, *portrettet* av *Daniel Rasmus* og alt det øvrige — borte — borte....

Blandt gamle bilder i museet finnes bilder efter dansken *Paulsen* — den første maler og tegner som „opdaget Norges eiendommelige skjønnhet“ — han som „kartlagde“ landet med landskaper — bybilder — hus og kirker og historiske episoder. — Et veldig aktiva for den kulturhistoriske forskning. — Det var i midten av

Øvre Hofsfoss efter Paulsens stikk.

Solnedgang ved Tyrifjorden

Ved Tyrifjorden en sommerkveld —
 når gjøken i skogen galer — —
 og birken står brud i hvert bakkehald —
 og luften er full av svaler — — —
 Når solen daler bak åsen ned —
 og himlen blir purpur og gull —
 jeg sitter ved stranden i ensomhet —
 så tankefull!

Da lyder fra fjorden en munter trill —
 langt ute en robåt gynger — —
 en ungdom trakterer sitt strengespill —
 mens andre så lystig synger.
 Og fisken spretter så livsfrisk — kåt —
 til vannflaten op efter mygg —
 men dukker så ilsomt — for folk i båt —
 den er ei trygg.

Solheim i Hole 1933.

Og berg og knauser — ja alt som er —
 blir gyllent i aftenrøden —
 det skifter fra rosa til lillaskjær —
 i all denne flammende gløden.
 Så plutselig sviner bratt solens glans —
 og himlen blir disig og matt — —
 ved skumring begynner en alfedans
 i skogens kratt.

Og fugleskaren, som dagen lang —
 med sine toner oss gledet —
 nu avsluttet har sin aftensang —
 og ligger så lunt på redet.
 Jeg reiser mig stille — og hvisker så:
 „Akk — ingensteds finnes på jord
 en solnedgang slik — som kan denne slå —
 ved Tyrifjord!“

Else Thaulow.

17de århundre; han besøkte også *Ringerike* og „prospekterte“ her.

Her på museet vil den som driver med husflid — kunstindustri — eller f. eks. har interesse for å gjøre et hjem eiendommelig, kunne hente sig en rikdom av idéer.

Ungdom og tilreisende på *Ringerike*, besøk museet; det passer godt når været sier „Nei“ til Ringkollen.

Skolene må mer flittig sende elevene hit — gi dem oppgaver — skriv stil om et eller annet. Begynner en å gå på museet, slutter en vanskelig.

Så en dag har vi et *Ringerikes Museum*, *Ringerike* verdig, et utfartssted, som inntar den plass det bør i forhold til andre bygders museer.

Harald Vibe.

DET LØNNER SIG ALLTID

å gjøre innkjøp i spesialforretninger.

Kjøp derfor alt De trenger i sportsartikler hos

HARALD ERIKSEN
VÅBEN- OG SPORTSFORRETNING
HØNEFOSS
TELEFON 415

Telefon 226

Hønefoss Kaffistova

Innehaver:

MARTHA NÆSSET

«FREMTIDEN»

DISTRIKTETS MEST UTBRREDTE AVIS

Abonner på „FREMTIDEN“

Averter i „FREMTIDEN“

M. SØRENSEN

PØLSEMAKERI

Hønefoss

SLAKTERI – RØKERI

TELEFON 89 - 84 - 297

Fordelaktigste innkjøpssted av kjøtt, fleisk og pølsevarer, samt beste utvalg i pålegg.

HØSTENS

nyheter i dresser, frakker, hatter, luer, skjorter, slips,
ankommet i største utvalg.

*Avlegg et besøk og de vil finne at prisene er
lavest hos*

NB! Dresser leveres
også efter mål.

S. A. ELVSVEEN
ST. OLAVSGT. 1
HØNEFOSS

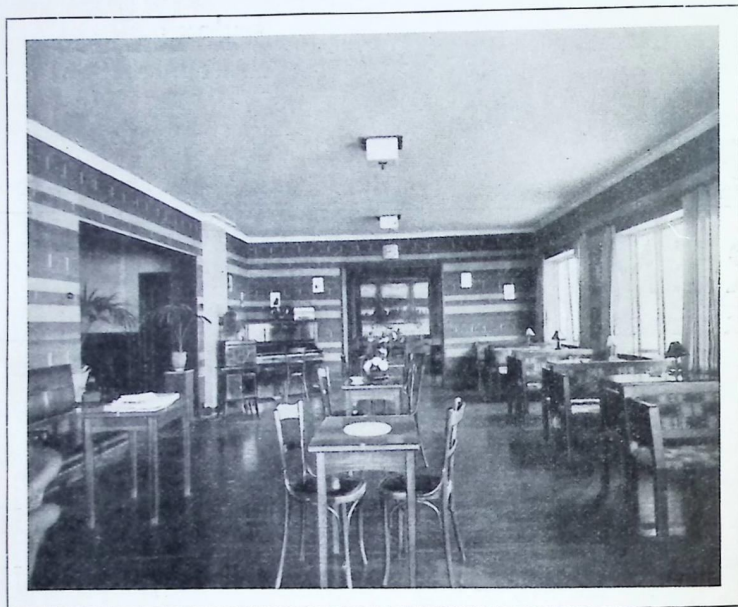
Cafe CIRO

Innebarer:
H. HENSCHIEN

H. Henschien

Musikk — Foto
Innramning
Damevesker
Toiletartikler

Interiør fra cafeen.

MIDDAG
fra kl. 12 — 16

LUNCH
hele dagen

KAFFE, THE
SJOKOLADE
MELK

Bestilling på selskaps-
smørbrød mottas

Møtested for by og landsfolk

Musikk hver onsdag og søndag

Henschien Trio

Lager av:

„National“ galvaniserte vannlednings-
rør, rørdeler, kraner og pumper ●
Kloakrør, krybber. Vasker, servanter,
badekar og klosetter.

Hønefoss Glasmagasin

F. LARSEN

Telefon 43

Telefon 43

KARLSEN'S BARBERSALONG

Stabells gt. 12 - Hønefoss

Rimelige priser!

Sanitær - Sanitær

Egen avdeling

for damer!

Knudsen's café og spiseforretning

STABELS GT. 11 - HØNEFOSS

Middag fra kr. 0.90. Lunch fra kr. 0.60 hele dagen.

Smørbrød og alt forøvrig til rimelige priser.

Hurtig servering!

Det største utvalg i
toalett-artikler
finnes i

Olaf Gandrud's Farvehandel

Telefon 450 — Hønefoss

Otto Paulsen

MANUFAKTURFORRETNING

Grundlagt 1880

Telefon 58 — Hønefoss

JOH. E. BYE

BOKHANDEL - PAPIRHANDEL

HØNEFOSS

Årets nye bøker og julehefter i stort utvalg!

Hønefoss Sparebank

Mottar innskudd og utfører almindelige
bankforretninger

RINGERIKES SPAREBANK

HØNEFOSS

OPRETTET 1833

Mottar innskudd og utfører alle alm. bankforretninger. Checks utstedes på inn- og utland. Sikkerhetshevelv.

Til **Jul** skal de fleste ha noget nytt!

Vi tillater oss å anbefale vår forretning som et fordelaktig innkjøpssted for følgende varer:

Golfjakker, damejumps, pikejumps, gensere og pulovers for voksne og barn

KJOLESTOFFER for voksne og barn. KJOLER og KÅPER for voksne. UNDERTØI i ull og bomull for damer, herrer og barn. STRØMPER i et enestående utvalg for voksne og barn.

KOM OG SE!

Lakenstaut, bolster, teppetrekk, duntepper, vatt-tepper, ulltepper til meget rimelige priser.

HØNEFOSS
TELEFON 100

OLE KAARSTAD & CO.

STORGATEN
TELEFON 100

APOTEKET "BIEN"

STORGATEN 7
HØNEFOSS

⊙ Fr. Wagner's blomsterhandel ⊙

Hønefoss — Telefon 118

Blomsterdekorasjoner og smukke kranser leveres til alle priser. Årstidens potteblomster i godt utvalg. Blomster besørger sendt i inn- og utland gjennom Norsk Blomstertelegraf.

HARALD ØDEGAARD

HØNEFOSS

TELEFON 206

Salg av alle sorter lær og skind, skomakerartikler, seletøier. — Alle sorter huder, skind og viltskind kjøpes pr. kontant. Huder og skind mottas til barkning og beredning

SKOTØIFORRETNING

▼
Agentur for

Aalgaard Uldvarefabrikk

Prøver på lager.

RINGERIKES FLATBRØDFABRIK

Inneb: Petter Kvamme

HØNEFOSS

Beste kvalitet av blandingsbrød, rug, bygg, hvete. Godt erterbrød.

Kjøp det i Deres forretning!

Altid godt utvalg

i hatter og luer

Asta Kittelsen

Wexhalgården — Hønefoss

Legg merke til
Deres hatt!

Alle andre gjør
det!

Iver Skøiens eff. A.s

Jern, jernvarer

Kjøkkenutstyr

Smiekull og

koks

Hønefoss - Telef. 34, 112

Største utvalg - Laveste priser

Beste sort cement,
mur- og gjødnings-
kalk i vognlaster og
mindre deler

STORGATENS STENTØIMAGASIN

HØNEFOSS

TELEFON 4

Det største utvalg i presanger for alle anledninger

Bentzen's Skredderforretning

HØNEFOSS

fordelaktigste innkjøpssted

for alt gårdbrukerne trenger!

RINGERIKES LANDMANDSKONTOR A S
TELEFON 342   HØNEFOSS   TELEFON 342

GRETHE BOLSTAD

Frukt - sjokolade

Tobakk og pipeartikler

Hønefoss

Telefon 255

SVERRE KROGSRUD & CO.

NORDERHOVSGT. 10 — HØNEFOSS

Telefoner:

GARTNERIET 120

BUTIKKEN 482

KRANSEBINNERI — FRØ- OG BLOMSTERHANDEL

Ringerikes Blad

Grünlagt 1845

er bladet for Dem!

Alt som hender i
distriktet finder
De først hos oss!

Eneste lokalavis på Ringerike!

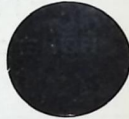
HOLE SPAREBANK

OPRETTET 1861

Innskudd mottas til høieste rente

Forøvrig utføres alle almindelige bankforretninger

HØNEFOSS BRUG

Anbefaler

Telefon

72

HØNEFOSS

sine utmerkede tørre furu-materialer fra
lager, såvel høvlet som uhøvlet i for-
skjellige bredder. — Likeså dører og
vinduer av prima damptørret furu i
førsteklasses utførelse.

*Katalog og pris-
oppgave tilstilles på
forlangende*

|||
kjoler og kjolestoffer

undertøi, strømper og vanter.

Alltid godt utvalg - rimelige priser

M. & E. SCHULSTAD

Telefon 213

HØNEFOSS

Storgaten 8

norske sko

på norske ben

BESTE FABRIKATA

SKO - I - NOR

HØNEFOSS

JOH. KULLERUD, Hønefoss

Bakeri & Konditori

Kafeen i II etasje anbefales

Den gamle gildestue.

Gamle Sundvolden

MED DE RIKE TRADISJONER

Tar mot gjester for lengere
og kortere opphold.

Se innom den gamle gildestue

ØL og VIN

Innehaver: M. HANSEN

M. RASMUSSEN

Telefon 217 Hønefoss Telefon 217

Etablert 1896

Slakteri og pøsemakeri

|||

Eget moderne fryseri

Bygdefolk!

Kjøp julekaffe i år hos

NILS FRØHAUG

KOLONIAL- MEL- OG FETEVARERFORRETNING

Telefon 11 — Hønefoss

PETTER BENTZEN

Sykel- og sportsforretning — Mekanisk verksted

HØNEFOSS

Ringerikes Koop. Selskap Hønefoss

har i løpet av 13 år omsatt varer for 14.8 millioner kroner og tilbakebetalt sine medlemmer over en halv million kroner på kjøp. — Disse tall taler sitt tydelige sprog til alle forbrukere om de store økonomiske fordeler samvirkebevegelsen gir sine medlemmer. Er De ikke medlem så meld Dem inn i dag.

Er De medlem selv, så skaff et nytt. Det koster kun en krone.

støpegods

fra O. MUSTAD & SØN
og A-S "JØTUL"

på lager hos

HANS PETERSEN
TELEFON 164 HØNEFOSS N. TORV

Kåper, kjoler og manufaktur

Kjøper De best og billigst hos

N. TRONRUD

Telefon 440 Hønefoss N. Torv

Er De interessert i bøker?

La oss da besørge dem innbundet.

*Billigste pris i skinn og shirting. - Mapper,
eskearbeide, klebninger og gulltrykk*

T. N. Thorwaldsens Bokbinneri

Hønevegaten 10 - Hønefoss

radio

Alle de beste apparater føres. — Beste og billigste service. — Avbetaling innrømmes

G. C. BERGSUND

Telefon 294 Hønefoss Storgt. 6

Ringerikinger!

Kjøp FISK, VILDT, og GRØNSAKER
hos

H. ANDERSEN

Telefon 117 — Hønefoss

Tannlæge

Kristian GROV

Hole Sparebanks gård
Hønefoss - Telef. 565

HØNEFOSS STØRSTE UTVALG I

Piper, tobakker, cigaretter

hos

SV. THORESEN, Stabellsgt.

Telf. 22

Tannlæge

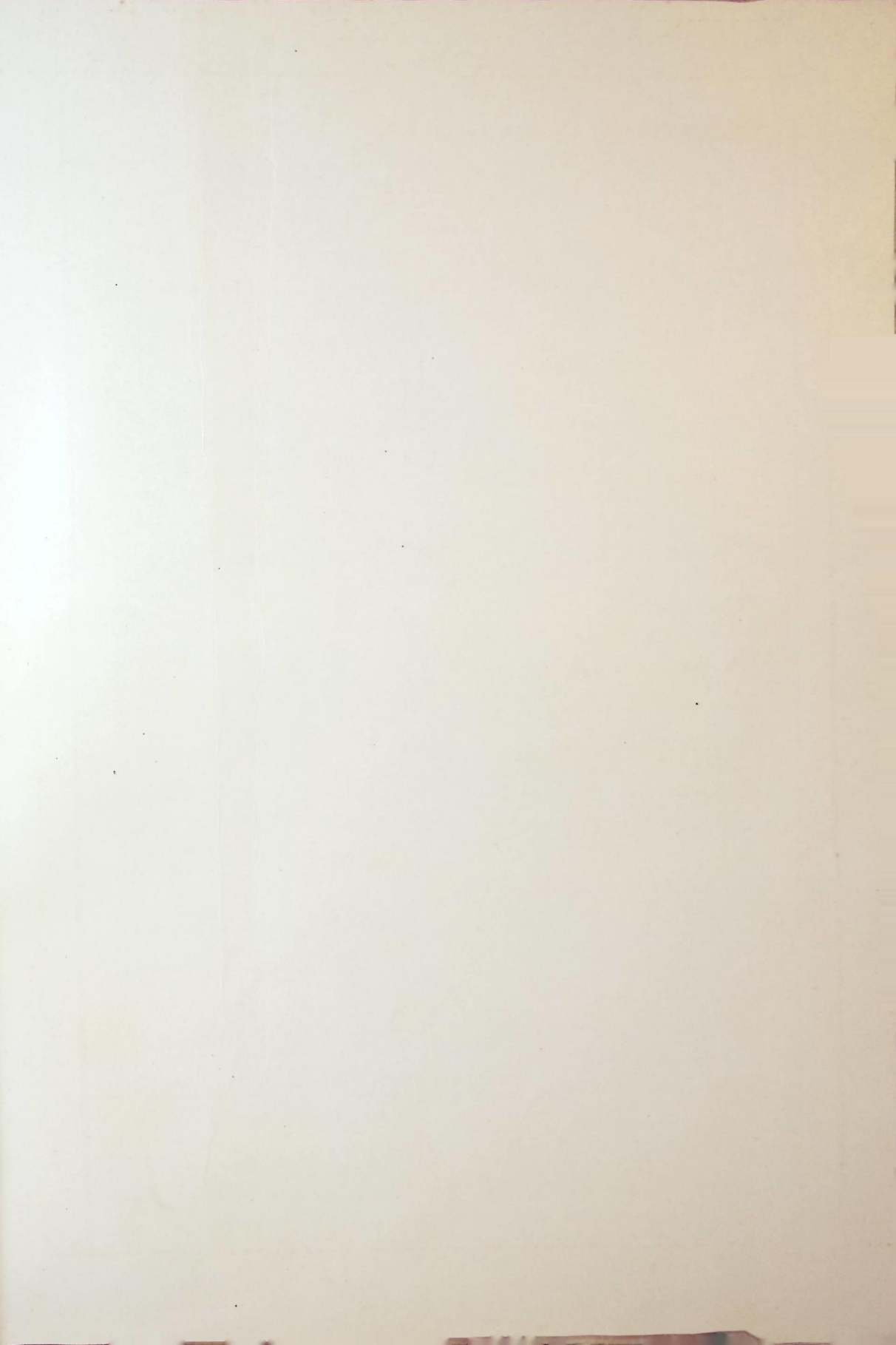
JESPER HALLINGBY

Telefon 7

Gullsmed Jørgensens gård

Hønefoss

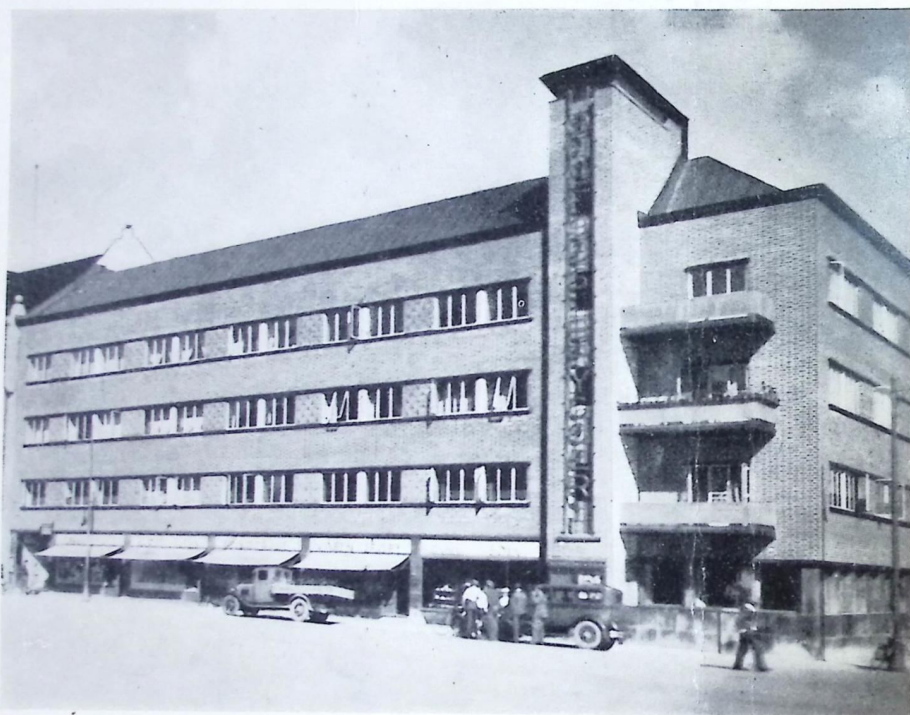

HØNEFOSS BRYGGERI

ETABL. 1854

er et av landets
eldste bryggerier.

Bryggeriets nye gård på Søndre torv i Hønefoss.

Forlang det GODE øl og
mineralvann, fra

HØNEFOSS BRYGGERI A-S